

Framtidens vård och omsorg 2039 i Eskilstuna

Analys av resultat 2024

Christine Gustafsson, Sanna Tiikkaja och Sylvia Olsson

Vård och omsorgsförvaltningen september 2024

**Eskilstuna
kommun**

Framtidens vård och omsorg 2039 i Eskilstuna

Analys av resultat 2024

Genomförda analyser och rapporten är skriven på uppdrag av Vård- och omsorgsförvaltningen i Eskilstuna kommun.

Enkätundersökningen genomfördes på uppdrag av Vård- och omsorgsförvaltningen i Eskilstuna kommun av företaget SKOP som är ett fristående forsknings- och undersökningsinstitut.

Referera eller citera gärna till rapporten med referens till vård- och omsorgsförvaltningen Eskilstuna kommun och rapportförfattarna Christine Gustafsson, Sanna Tiikkaja och Sylvia Olsson: Gustafsson, C., Tiikkaja, S. & Olsson, S. (2024). *Framtidens vård och omsorg 2039 i Eskilstuna, -Analys av resultat 2024*. Vård och omsorgsförvaltningen Eskilstuna kommun.

[Webbadress/länk](#)

Sammanfattning

- **Bakgrund:** Rapporten är en analys av en enkät 2024 om framtidens vård och omsorg i Eskilstuna, med sikte på 2039. Den undersöker deltagarnas förväntningar på vård, boende, tekniska hjälpmedel, frivilligsektorn, och anhörigvård.
- **Metod:** En enkätundersökning med 1021 deltagare i Eskilstuna genomfördes mellan februari och juni 2024. Deltagarna representerade tre åldersgrupper: 18–30 år, 31–64 år och 65–84 år. Jämförelser gjordes i vissa fall med den tidigare undersökningen från 2022.
- **Självständighet:** 94 % av deltagarna ansåg att det var mycket viktigt att kunna klara sig själv utan att vara beroende av andra. Detta var en ökning med 4 % sedan 2022.
- **Tekniska hjälpmedel:** 60 % av invånarna föredrog att få hjälp genom tekniska hjälpmedel för att upprätthålla självständighet, med en högre andel i den yngre åldersgruppen (31–64 år).
- **Frivillig hjälp:** Endast 1 % av invånarna föredrog hjälp från frivilligorganisationer. Majoriteten föredrog att få stöd av professionell vårdpersonal eller tekniska hjälpmedel.
- **Teknikanvändning:** 97 % använde teknik dagligen. 57 % ansåg att den tekniska utvecklingen är positiv för vård och omsorg, även om denna siffra minskade något sedan 2022.
- **Anhörigstöd:** Varannan person trodde att de skulle ha anhöriga som kan hjälpa dem om 15 år. Detta är en ökning från 2022, men många ansåg att tiden anhöriga kunde avsätta var begränsad.
- **Boendepreferenser:** 88 % ville bo kvar i sin egen bostad om de skulle behöva mycket hjälp i framtiden. Trygghetsboende är det populäraste alternativet bland boendeformer.
- **Framtidens vårdpersonal:** 66 % av deltagarna tvivlade på att Eskilstuna kommun kommer att kunna rekrytera tillräckligt med vårdpersonal år 2039.
- **Digitalisering:** En stor del av deltagarna förväntar sig en ökad användning av teknik inom vård och omsorg, men många uttryckte oro för att det kunde leda till minskad mänsklig kontakt.
- **Planering för vård:** 94 % av deltagarna ansåg att det var viktigt att äldre planerar sin framtida vård i god tid.

Sammanfattningsvis visar rapporten på ett ökat behov av att stödja självständighet med tekniska hjälpmedel, utökat anhörigstöd och behovet av att lösa framtidens personalförsörjning i vården, samt en tydlig preferens för boende i eget hem.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Innehållsförteckning	4
Inledning	5
Metod	6
Resultat	7
Demografisk bakgrund	8
Utbildning, boendesituation och hemtjänst	9
Inställning till tekniska hjälpmedel	11
Frivillig sektorn och hjälp från anhöriga	14
Teknikanvändning	15
Hjälp i aktiviteter	15
Starkt samband mellan att vilja få stöd av hjälpmedel/teknik för självständighet	19
Fritextsvar om framtida behov av hjälp och stöd i vardagen	20
Inställning till olika stödformer	22
Boendeform	22
Närstående/anhöriga	23
Tillgång till stöd i vardagen	24
Jämförelse 2022 och 2024 tillgång till anhörigvårdare om 15 år	27
Personaltillgång 2039	32
Fritextsvar om utvecklingen av Framtidens vård och omsorg	33
Diskussion och reflektioner	36
Demografisk utveckling	36
Viktiga faktorer för framtidens vård och omsorg	37
Boendeformer och självständighet	39
Personalbrist och rekrytering	40
Anhörigstöd	40
Frivilligarbetare och civilsektorn som komplement till offentlig vård	41
Utmaningar för personalförsörjning inom vård och omsorg år 2039	42
Metodologiska reflektioner	43
Avslutande reflektioner	46
Referenser	49

Inledning

Vård och omsorgsförvaltningen (VOF) i Eskilstuna kommun hade under 2021 ett projekt med att arbeta fram en målbild för *Framtidens vård och omsorg 2035*. Det var ett omfattande arbete som involverade förvaltningsledningen, vård och omsorgsnämnden, drygt 200 medarbetare samt dialog med olika intresseorganisationer inom kommunen. För att även få med ett invånarperspektiv, dels angående målbilden för Framtidens vård och omsorg 2035, dels en bild av kommuninvånarnas tankar om vård och omsorg, den digitala transformationen, inställning till tekniska hjälpmedel och anhörigvård, genomfördes en undersökning 2021. Som en fortsättning på detta arbete genomfördes en liknande enkätundersökning våren 2024. Tjänsten upphandlades och uppdraget gick till företaget SKOP. En vidareutveckling av enkätfrågorna från undersökningen år 2021 arbetades fram i ett samarbete med SKOP och medarbetare i förvaltningsledningen och Christine Gustafsson samt Sylvia Olsson. Beställningen innebar att få in totalt 1000 enkätsvar svar från deltagare i vardera av tre åldersgrupper.

Föreliggande rapport är resultat från ett uppdrag att genomföra analyser av data från ovan beskrivna enkät. Syftet var att bättre förstå deltagarnas förväntningar på vård och omsorg och inställning till digitala arbetsätt, tekniska hjälpmedel, boendesituationen och stöd och hjälp från frivilligsektorn och anhörigvård. Denna förståelse bygger på att författarna till föreliggande rapport har analyserat data, undersökt möjliga samband samt tillhörande gemensamt reflekterat resultatet. Dessa analyser kan utgöra del av kunskapsunderlag som stöd för VOF:s planering av nuvarande, och framtida vård och omsorg med siktet 15 år framåt: 2039.

Analyserna har på uppdrag genomförts av en forskargrupp bestående av professor Christine Gustafsson (Sophiahemmet högskola och Mälardalens universitet), forskningsledare Sanna Tiikkaja (FoU i Sörmland och Uppsala universitet) och universitetslektor Sylvia Olsson (Mälardalens universitet).

Rapporten är uppbyggd i en struktur som börjar med ett avsnitt som sammanfattar resultaten, därefter kommer ett metodavsnitt som beskriver hur företaget SKOP har samlat in data. Nästa del i rapporten är en resultatpresentation som dels redovisar resultaten från enkätundersökningen 2024, i vissa delar finns jämförelser med resultaten från 2022 års enkätundersökning. Avslutningsvis finns en diskussion där vi lyfter fram delar av resultatet och diskuterar detta i relation till annan forskning och annan statistiska data. Som ett avslut på rapporten finns ett avsnitt med konklusioner och reflektioner om hur resultaten kan användas i arbetet med Vård- och omsorgsnämndens strategiska utvecklingsplan för perioden 2024–2027 med utblick mot 2035.

Ett stort och varmt tack till er 1021 deltagare som svarat på enkäten!

Metod

För att undersöka deltagarnas inställning till framtidens vård och omsorg i Eskilstuna kommun genomfördes en enkätundersökning under våren 2024. Undersökningen fokuserade på preferenser kring hjälpmedel, boende, anhörigstöd och professionell vårdpersonal. En särskild tyngdpunkt lades på hur många timmar per vecka deltagarna kunde tänka sig att hjälpa en närstående, samt hur detta varierade mellan olika åldersgrupper. Datainsamlingen skedde både postalt och via internet, vissa resultat jämförs mot en tidigare undersökning från 2021.

En enkätundersökning genomfördes med 1021 deltagare från Eskilstuna kommun. Deltagarna tillfrågades om deras preferenser för hjälpmedel, anhörigstöd och professionell vårdpersonal. En särskild fokus lades på hur många timmar per vecka de kunde tänka sig att hjälpa en närstående samt hur detta varierade över olika åldersgrupper. SKOP, har på uppdrag av Eskilstuna kommun skickat ut enkäter till ett slumpmässigt urval av kommunens invånare om deras syn på vård och omsorg om 15 år. Datainsamlingen genomfördes februari till juni 2024. I vissa delar av resultatet finns även jämförelse med en liknande enkätundersökning som genomfördes 2021 och redovisades 2022, redovisning av den undersökningen finns via <https://www.eskilstuna.se/kommun-och-politik/trygg-och-saker-stad/framtidens-var-d-och-omsorg>.

Frågeformulär

Frågeformuläret utarbetades av SKOP i samarbete med forskargruppen (författarna till föreliggande rapport) och Eskilstuna kommun. Frågeformuläret var på svenska men i undersökningens presentation fanns avsnitt på engelska, somaliska, arabiska som erbjöd deltagarna att kontakta SKOP för att få ett formulär på de språken. Det enda som efterfrågades var formulär på engelska.

Urval

SKOP gjorde ett icke proportionellt stratifierat urval ur befolkningsregistret i tre åldersgrupper: 18–30 år, 31–64 år samt 65–84 år.

Datainsamlingsmetod

Undersökningen genomfördes som en enkät som kunde besvaras både postalt och via webben. Datainsamlingsperiod innebar att deltagarna svarade på enkäten mellan den 1 februari och den 19 juni 2024.

Svarsfrekvens och bortfall

Sammanlagt har 1 021 deltagare besvarat undersökningens frågor. Totalt utskickade enkäter var 7 229. Av dessa var 260 enkäter postreturer och en person hade avlidit (meddelande via anhörig). Det totala utskicket var alltså 6 968 enkäter och av dessa var det 1021 som besvarade enkäten. Bortfallet var således 85 procent (Svarsfrekvens: $1\ 021 / 6\ 968 \approx 0,15$).

Tabell 1. Svarsfrekvens och bortfall

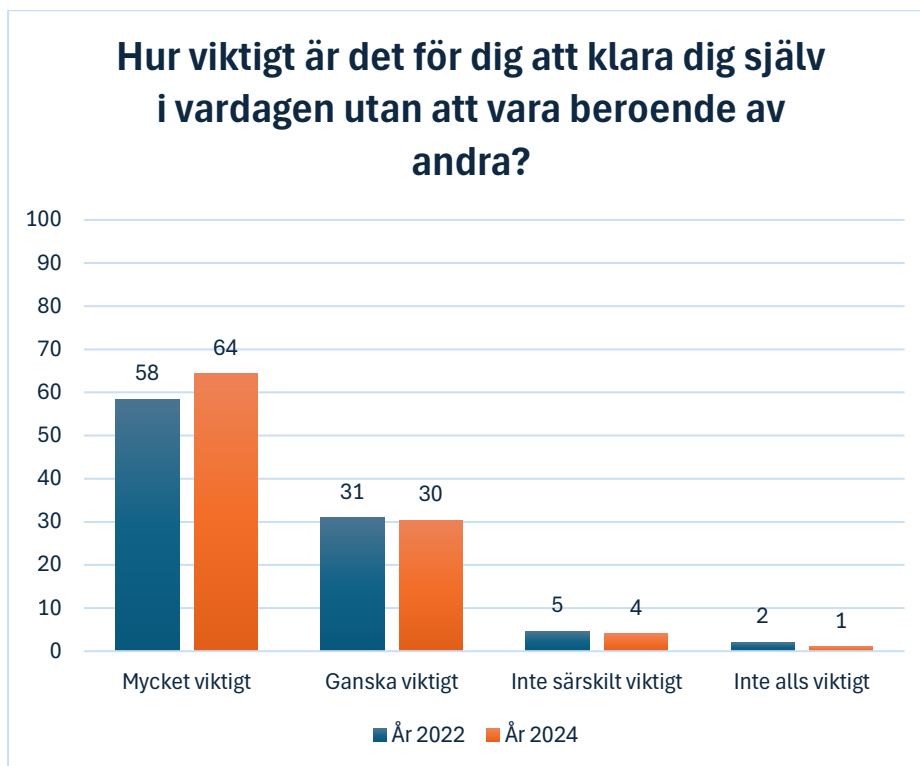
Urvalsgrupp	Antal svar
18–30 år	280
31–64 år	406
65–84 år	335
Totalt	1021

Resultat

Resultatpresentationen inleds med en övergripande redovisning av invånarnas inställning till självständighet (att kunna klara sig själv). Därefter presenteras resultaten utifrån de olika frågeområdena: Inställning till teknik och tekniska hjälpmedel, olika former av stöd, betydelsen av närstående och framtidens vård och omsorg. Rapporten avslutas med en diskussion av resultaten och metoden samt några förslag till slutsatser/konklusion. I några avsnitt görs jämförelser med resultat från enkätundersökningen där data samlades in 2021, då analysen och rapportering skedde 2022 kommer denna undersökning att benämnas 2022.

Att kunna klara sig själv

Inledningsvis efterfrågas deltagarnas inställning till den grundläggande frågan om betydelsen att vara självständig: ”Många äldre personer och personer med funktionsvariation vill klara sig själva så långt som möjligt utan att be andra om hjälp. Hur viktigt är det för dig att klara dig själv i vardagen utan att vara beroende av andra personer, t.ex. när du blir äldre eller om du skulle ha ett funktionshinder?” I stort sett alla deltagare (94%) anser att det är mycket eller ganska viktigt att kunna klara sig själv, det är en ökning med 4 procentenheter i jämförelse med år 2022 (Figur 1). Detta resultat är oberoende av kön, ålder, utbildning och bostadstyp, det en majoritet som anser att det är mycket viktigt att klara sig själv utan att vara beroende av andra personer.

Figur 1

Som det redovisas ovan, framstår det som viktigt för deltagarna att kunna klara sig själv i vardagen. Detta förstås som en viktig utgångspunkt i planering av Framtidens vård och omsorg, att proaktivt arbeta för att invånarna i Eskilstuna kommun ska bibehålla sin självständighet i vardagen.

Demografisk bakgrund

Undersökningen omfattade totalt 1021 deltagare från Eskilstuna kommun, inom tre olika åldersgrupper. Totalt sett hade 1002 deltagare svarat på frågan om födelseår och kön. Det var 243 deltagare i åldersgruppen 18–30 år, 415 deltagare i åldersgruppen 31–64 år och 344 deltagare i åldersgruppen 65–84 år (Tabell 2). Fördelningen var 560 kvinnor och 442 män i hela undersökningen.

Tabell 2, åldersgrupper för kvinnor, män och totalt

Åldersgrupper

	Kvinna (n %)	Man (n%)	Total (n%)
18–30 år	155 (28)	88 (20)	243 (24)
31–64 år	234 (42)	181 (41)	415 (41)
65–84 år	171(31)	173(40)	344 (34)
Total	560 (100)	442 (100)	1002 (100)

Utbildning, boendesituation och hemtjänst

Datamaterialet är inte jämnt fördelat mellan kvinnor och män när det gäller utbildningsnivå. Kvinnorna har en betydligt högre andel med akademisk utbildning, jämfört med män. Denna skillnad är statistiskt säkerställd (Tabell 3). Det är en mindre grupp som har en utbildning som är 9 år eller kortare, och de flesta i denna kategori tillhör åldersgruppen 65–84 år. En stor andel (33%) tillhör gruppen har 10–12 års utbildning som omfattar gymnasium, fack- eller flickskola. Det är 34 procent av deltagarna som har akademisk utbildning, vilket är i linje med rikssnittet 30 procent är högutbildade år 2020 (SCB 2022).

Vad gäller boendesituation (Tabell 3) framgår att 51 procent av deltagarna bor i villa, radhus eller jordbruksfastighet. Det är en högre andel i jämförelse med rikssnittet som visar att den vanligaste boendeformen är småhus med äganderätt, 40 procent av hushållen, följt av flerbostadshus med hyresrätt, 29 procent, och flerbostadshus med bostadsrätt, 21 procent (SCB, 2023). Andelen som uppgett att de bor i bostadsrättslägenhet (18 %) eller i hyreslägenhet (30 %) är lika stora som för riket. Kvinnor och män har uppgett liknade andelar för bostadssituation, här finns inte någon statistiskt säkerställd skillnad. Däremot är det vanligare att personer som är i åldersgrupperna 31–64 år (59%) eller 65–84 år (55%) bor i villa, radhus eller jordbruksfastighet, jämfört med den yngsta åldersgruppen 18–30 år (33%).

I årets undersökning ställdes även en fråga om vilken etnisk bakgrund som deltagarna identifierade sig med. Vi kategoriserade svarsalternativen till svensk, nordisk och utanför Norden (europeisk, icke europeiskt och annat), eftersom de tre sistnämnda kategorierna hade få svarande. Majoriteten uppgav att de var från Sverige (84 %) 6 procent från Norden och 10 procent från resten av världen. I jämförelse med andelen utlandsfödda i riket, som är 20 procent, är det en någon mindre andel av deltagarna som har annan etnicitet än svensk (16 %) (SCB 2023). Kvinnor och män har uppgett liknade andelar för etnicitet, däremot finns skillnader

mellan åldersgrupper. Andelen som har svenskt ursprung är högst i den äldsta åldersgruppen (90%), medan andelen som har nordisk eller utomnordiskt ursprung är högst i den yngsta åldersgruppen (23%).

Tabell 3, *Utbildningsnivå, boendesituation och etnicitet*

	<i>Kvinna</i> (n %)	<i>Man</i> (n%)	<i>Total</i> N%	p-värde
Utbildning				0,001*
9 år eller mindre	65 (12)	78 (18)	143 (14)	
10–12 år till exempel gymnasium, fack. – flickskola	156 (28)	172 (39)	328 (33)	
13 år, ej akademisk utbildning	114 (20)	80 (18)	194 (19)	
Akademisk utbildning	228 (41)	112 (25)	340 (34)	
Boendesituation				0,86
Villa radhus eller jordbruksfastighet	283 (50)	228 (52)	511 (51)	
Bostadsrättslägenhet	102 (18)	77 (18)	179 (18)	
Hyseslägenhet	174 (31)	131 (30)	305 (30)	
Annat	4 (1)	5 (1)	9 (1)	
Etnicitet				0,07
Svensk	475 (85)	358 (82)	833 (84)	
Nordisk	36 (6)	20 (5)	56 (6)	
Utanför Norden	48 (9)	54 (13)	102(10)	

*Statistisk signifikant skillnad p-värde för Pearsons Chi-Square test är lägre än 0,05

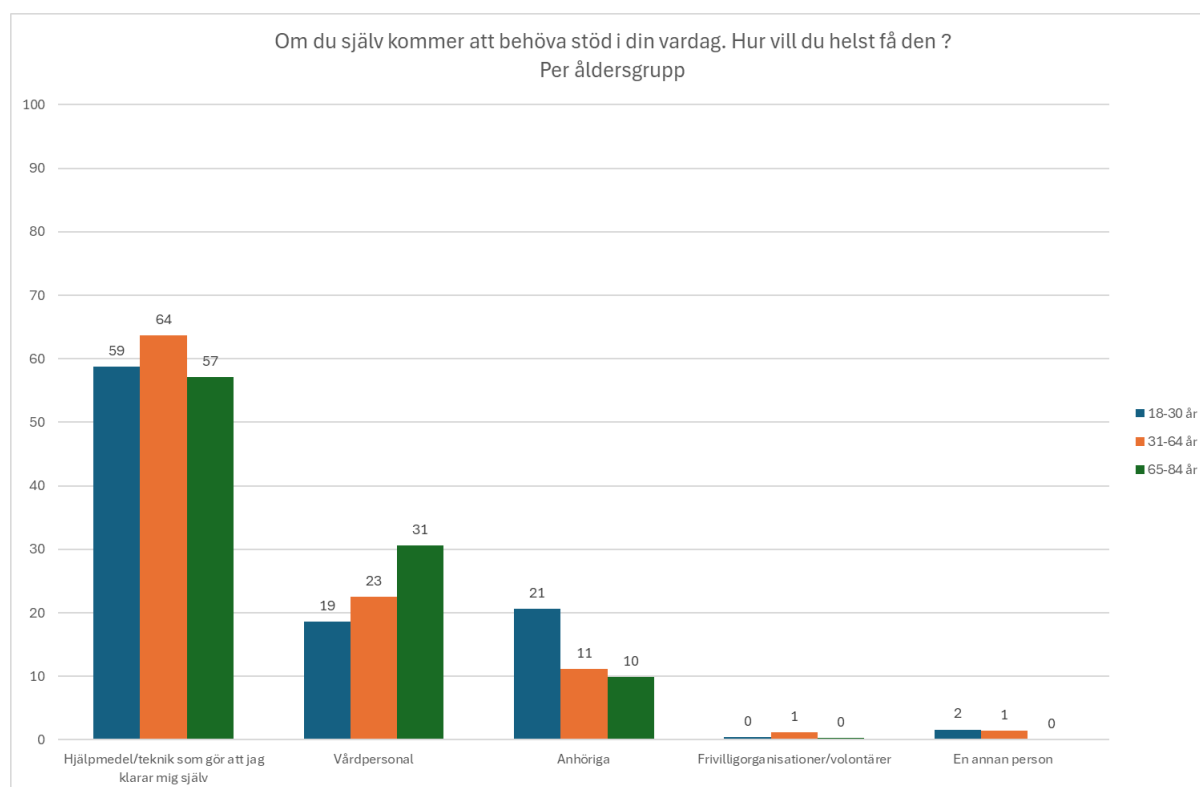
Det är få deltagare som själva får hjälp från kommunen i form av hemtjänst och eller hemsjukvård (1 %), eller att de bor på särskilt boende (2 %). Av den anledningen går det inte att dra några slutsatser utifrån dessa grupper. Deltagarna tillfrågades också om de har någon närstående som får hjälp från kommunen eller privat vårdgivare. Vanligast är att en närstående har hemtjänst (14 %). Näst vanligast är att en närstående har vårdboende, omsorgsboende eller

liknande (9 %). Det är 6 procent som har en närstående som får hemsjukvård och 4 procent har närstående med hemrehabilitering. Några har närstående med annan form av hjälp det kan t.ex. vara privat anlita städservice.

Inställning till tekniska hjälpmedel

På frågan om framtida stöd i sin vardag uppgav 60 procent av invånarna att de helst ville få hjälp genom hjälpmedel/teknik som gör att de klara sig själv. Bland kvinnor uppgav 63 procent och bland män uppgav 57 procent att de helst vill få stöd genom hjälpmedel/teknik som gör att de klarar sig själv. Totalt ville 24 procent få hjälp av vårdpersonal, 13 procent såg helst att hjälpen kom från anhöriga, 1 procent såg helst att hjälpen kom från en frivilligorganisation eller volontärer och 2 procent såg helst att hjälpen kom från en annan person. För denna fråga sågs inga skillnader mellan kvinnor och män.

Ett generellt mönster är att över 57 procent av alla åldersgrupper vill få stöd via hjälpmedel/teknik de som är mest positiva är i åldersgruppen 31–64 år (64 %). Däremot ser 31 procent av den äldsta åldersgruppen (65–84 år) att hjälpen helst kommer från vårdpersonal. I den yngsta åldersgruppen är det 21 procent som helst ser att stödet kommer från anhöriga (Figur 2). Det finns en statistiskt säkerställd skillnad i hur man helst vill ha stöd i sin vardag mellan olika åldersgrupper.

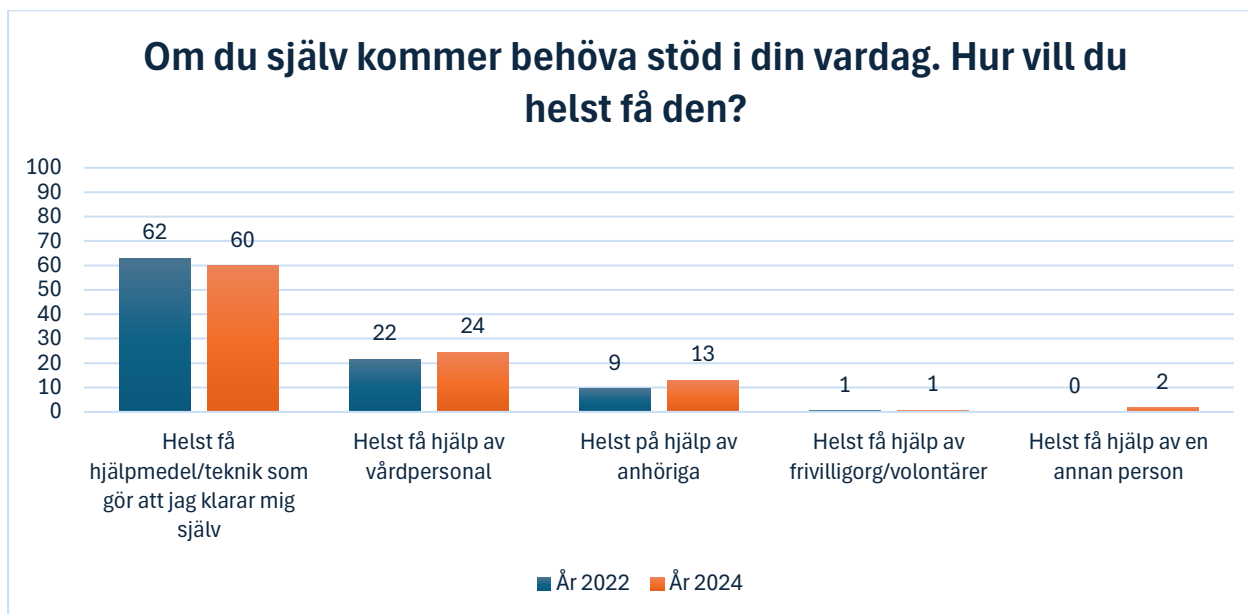

Figur 2

Det finns också en statistisk säkerställd skillnad i hur man helst vill få stöd, beroende på etnicitet, andelen som ville få stöd via hjälpmedel/teknik var högre bland personer med svensk (63%) eller nordisk (61%) bakgrund, i jämförelse med personer med utomnordisk bakgrund (44%), som i sin tur hade den högsta andelen som ville få stöd av sina anhöriga (28%).

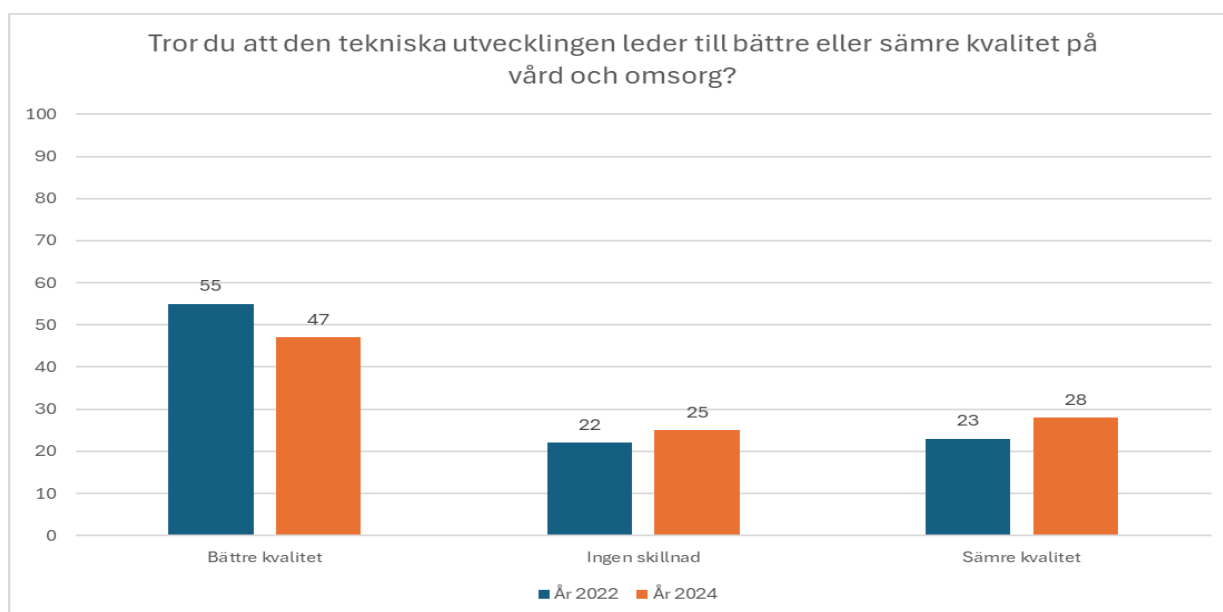
Denna undersökning visar att många är positiva till den tekniska utvecklingen. De flesta (89 %) tycker att det är en mycket eller ganska bra utveckling, som leder till att det skapas allt fler tekniska hjälpmedel som gör att man kan klara sig själv i vardagen, 57 procent svarar att utvecklingen är mycket bra. Oberoende av kön, ålder, och etnicitet var för sig är det en majoritet som anser att det är en mycket bra utveckling, mellan dessa variabler finns inte några statistiskt säkerställda skillnader. Däremot finns en statistiskt säkerställd skillnad bland kvinnor beroende på åldersgrupp, då betydligt fler unga kvinnor är positiva till den teknisk utvecklingen (96%) jämfört med kvinnor i den äldsta åldersgruppen (84%).

Av de 1021 deltagarna i undersökningen uppgav 60 procent att de föredrar hjälpmedel och teknik som främjar självständighet i vardagen framför hjälp från kommunens personal (24%) eller anhöriga (13%). I åldersgruppen 18–30 år uttryckte 59 procent en preferens för tekniska hjälpmedel för att upprätthålla självständighet. Bland dem i åldersgruppen 31–64 år var denna andel något högre, 64 procent, medan i den äldsta åldersgruppen 65–84 år föredrog 60 procent tekniska hjälpmedel som stöd i vardagen. Dessa resultat går i samma linje från enkäten 2022. Dock finns en tendens till minskad till tro till tekniska hjälpmedel. Om en invånare kommer att behöva stöd och hjälp i sin vardag vill en majoritet av deltagarna (60 procent) helst få hjälpmedel och teknik som gör att de klarar sig själva utan hjälp av andra personer. I en jämförelse från år 2022 (Figur 3) innebär det en minskning med 7 procentenheter. Det finns åldersskillnader som visar att personer i gruppen över 65 år vill ha hjälp av vårdpersonal i större utsträckning än yngre. Men sätter vi samman detta med ovanstående fråga framstår ändå att en majoritet helst klara sig själva med teknik och hjälpmedel. Personer som är mellan 18–30 år vill i större utsträckning än andra helst få hjälp från tekniska hjälpmedel. Det är 24 procent som helst vill ha hjälp av vårdpersonal, det är en ökning med 2 procentenheter sedan år 2022 och 13 procent som helst vill ha det av anhöriga, och detta är en ökning med 3 procentenheter. Detta indikerar en tendens till en ökad vilja att söka hjälp från andra, såsom vårdpersonal eller anhöriga. Dock kan ökningen inte sägas vara statistiskt säkerställd. Det återstår att se i framtida liknande undersökningar om detta är en tillfällighet eller början på en trend.

Figur 3

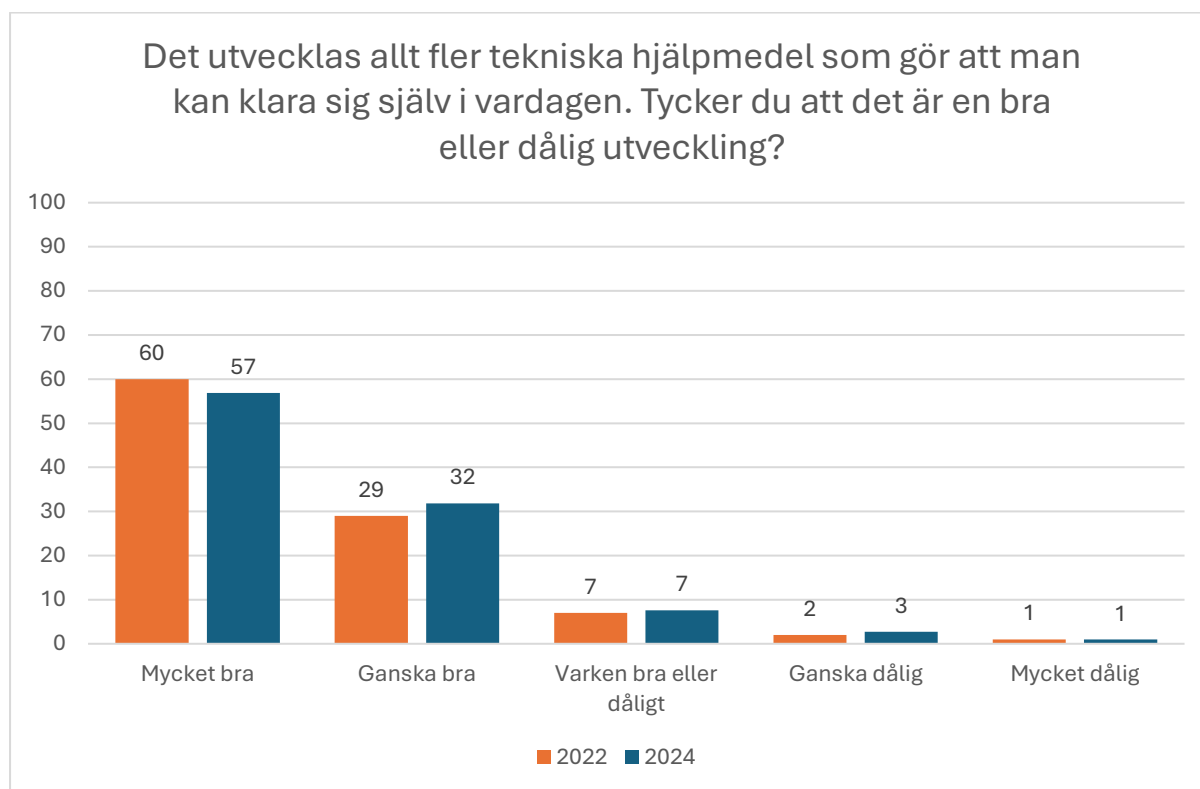
Många tycker att det är bra att alltmer kan göras digitalt med hjälp av Internet eller tekniska hjälpmedel (57%). Nästan hälften av invånarna i Eskilstuna (47%) tror att den tekniska utvecklingen leder till bättre kvalitet på vård och omsorg (Figur 4). Jämfört med år 2022 har andelen som tror att den tekniska utvecklingen ger bättre kvalitet i vård och omsorg sjunkit något, från 55 procent till 47 procent år 2024. På liknande sätt har andelen som tror att den tekniska utvecklingen leder till en sämre kvalitet i vård och omsorg stigit med 5 procent. Detta blir viktigt att följa upp i nästa undersökning (år 2026), för att se ifall detta kan vara en ihållande trend.

Figur 4

Bland kvinnor och män är drygt 88 procent positiva till att det utvecklas allt fler tekniska hjälpmedel och detta gäller för de olika åldersgrupperna. De som är mest positiva till den tekniska utvecklingen tillhör den yngsta åldersgruppen 18–30 år (93%) men även för de andra åldersgrupperna framgår att det är bra med den teknisk utvecklingen 31–64 år (89%) och 65–84 år (86 %). Det finns statistisk säkerställd skillnad, andelen som är positiva till den teknisk utvecklingen, beroende på ålder. Andelen som är positiva till den tekniska utvecklingen skiljer sig inte åt beroende på etnicitet, över 84 procent var positiva. Om deltagarna har behov av mycket hjälp och omsorg så vill 87 procent bo kvar i sin egen bostad och 14 procent vill bo på särskilt boende med personal.

År 2024 är det en majoritet (57 %) som anser att det är en positiv och bra förändring att mer nu kan göras digitalt med hjälp av Internet eller med tekniska hjälpmedel, det är en minskning med 3 procentenheter sedan år 2022 (Figur 5).

Figur 5

Frivillig sektorn och hjälp från anhöriga

Generellt sett är det endast 1 procent i samtliga åldersgrupper som föredrar stöd från frivilliga organisationer eller volontärer (Figur 2). Detta kan indikera en bristande tillit till frivilligorganisationers kapacitet att erbjuda tillräcklig vård, eller en preferens för mer professionella och formella vårdtjänster. I stället väljer deltagarna att få stöd av vårdpersonal

framför stöd från anhöriga i vardagen. Detta är särskilt tydligt i åldersgruppen 65–84 år, där 29 procent föredrar att stödet i vardagen ska ges av vårdpersonal, jämfört med endast 10 procent som föredrar stöd från anhöriga. Detta kan bero på att vårdpersonal anses ha bättre kompetens och erfarenhet inom vård och omsorg. Speciellt i åldersgruppen 65–84 år är denna preferens tydlig, där 29 procent föredrar stöd från vårdpersonal jämfört med 10 procent som föredrar anhöriga. Detta kan också spegla en vilja att avlasta familjen från vårdbördor.

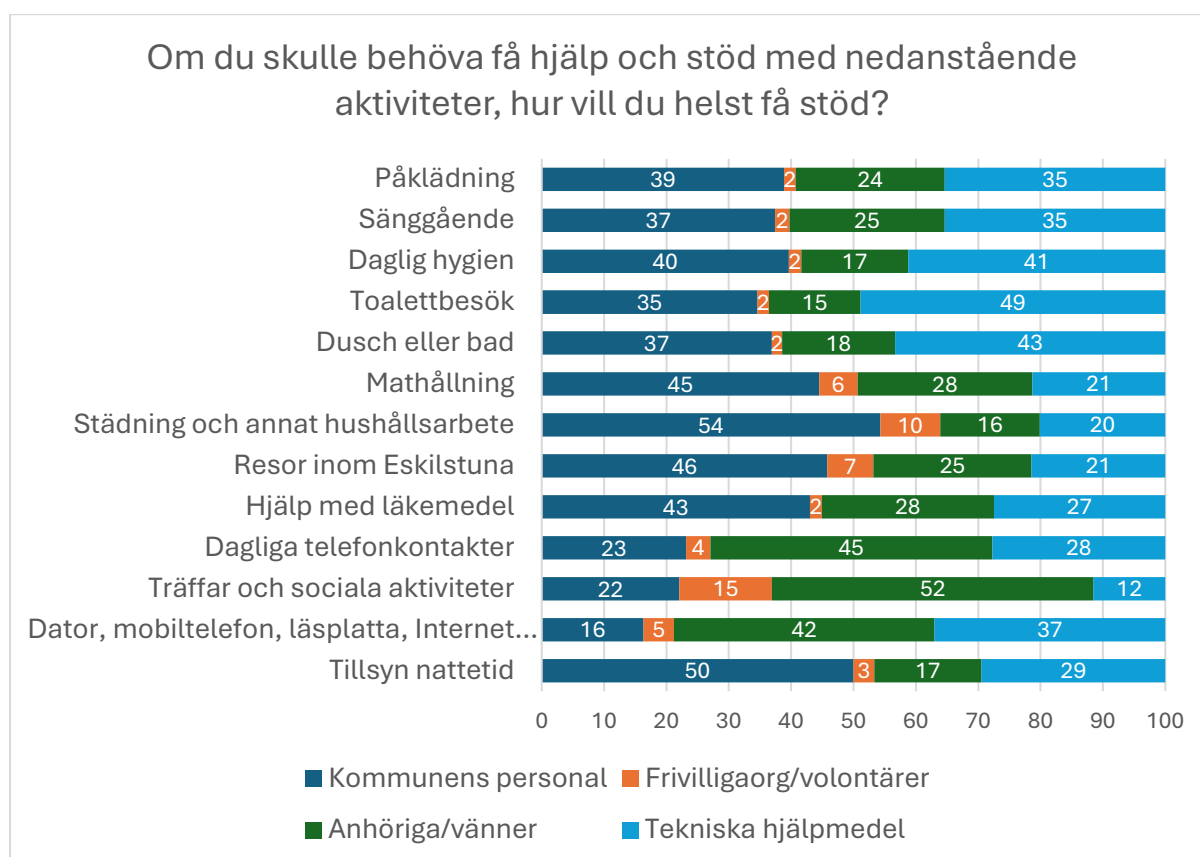
Teknikanvändning

Nästan alla (97%) använder teknik i sin vardag, så som dator läsplatta och/eller smarttelefon. Endast 3 procent av deltagarna uppger att de inte använder teknik dagligen. Nästan 23 procent använder teknik mindre än två timmar per dag, 42 procent använder teknik två till fem timmar och 33 procent använder teknik mer än fem timmar. Denna fråga handlar om man använder sin dator, läsplatta eller smarta telefon för att se på TV, surfa på nätet, ta myndighetskontakter, besöka 1177 eller ha kontakt med hälso- och sjukvård. Det finns ingen skillnad mellan män och kvinnor och antal timmar som man lägger på daglig teknik användning. Däremot finns en statistiskt säkerställd skillnad mellan åldersgrupperna, exempelvis är det vanligare att de yngre (18–30 år) lägger mer än fem timmar på daglig teknik (45 %), jämfört med den äldsta åldersgruppen, 65–84 år (18%). Liknande mönster ses även för frågan om hur mycket tid man använder mobiltelefonen för sociala medier eller kontakter med anhöriga/vänner. Närmare 24 procent av de i åldersgruppen 18–30 år, lägger mer än 5 timmar på sociala medier och liknade, i åldersgruppen 65–84 år är motsvarande andel 4 procent. För användandet av sociala medier sågs även en skillnad mellan kvinnor och män. Kvinnor lägger mer tid på sociala medier än män, 43 procent av kvinnorna använder sociala medier i 2–5 timmar per dag, bland män är det 34 procent. Detta var en ny fråga 2024 så ingen jämförelse med 2022 kan göras.

Hjälp i aktiviteter

I enkäten fick deltagarna ange hur de ville ha stöd med olika aktiviteter, om de skulle behöva det. Sammanlagt fanns 13 olika aktiviteter nämnda, som omfattade hygien, hushållstjänster, resor och olika sociala aktiviteter (Figur 6). Svartalternativen var kommunens personal, frivilligorganisationer/volontärer, anhöriga/vänner och tekniska hjälpmedel. När det gäller stöd med städning och annat hushållsarbete, tillsyn nattetid, resor inom Eskilstuna, mathållning och hjälp med läkemedel svarade över 40 procent av deltagarna att de ville få stöd i dessa aktiviteter av kommunens personal. De vanligen förekommande stödet som deltagarna ville ha stöd via tekniska hjälpmedel handlade stöd gällande toalettbesök, dusch eller bad, och daglig

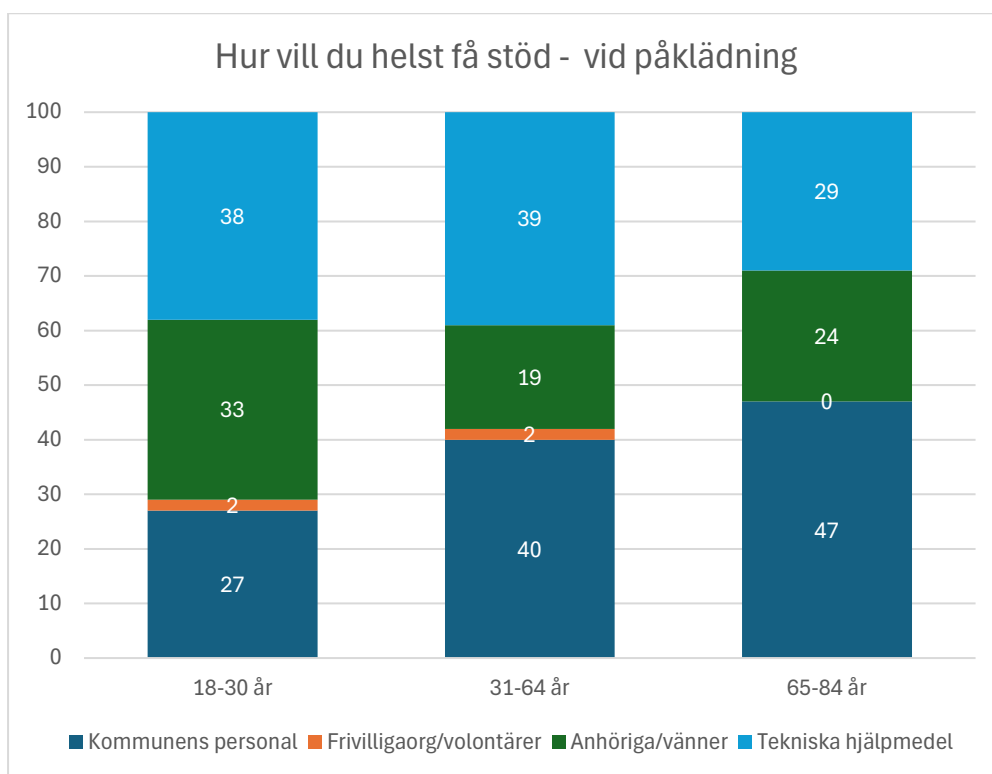
hygien. Det stöd som deltagarna helst önskade att få av sina anhöriga är träffar och sociala aktiviteter (52%), dagliga telefonkontakter (45%) och hjälp med teknisk utrustning (dator, mobiltelefon, läsplatta, Internet och liknande) (42%). Det är generellt sett få deltagare som vill ha stöd av frivilligorganisationer/volontärer, det vanligaste önskvärda stödet var inom träffar och sociala aktiviteter (15 %).

Figur 6

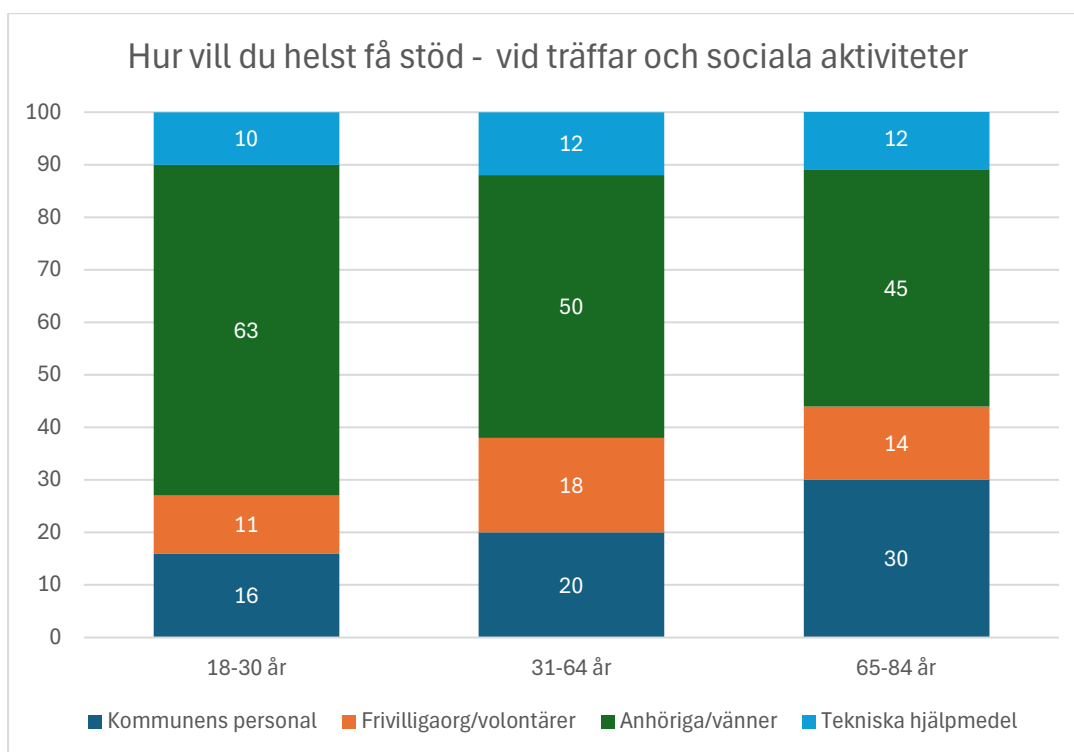
Det fanns en statistisk säkerställd skillnad mellan kvinnor och män, när det gällde att få stöd i dagliga telefonkontakter, exempelvis ville 19 procent av kvinnorna få detta stöd via kommunens personal, motsvarande andel bland män var 28 procent. För de andra aktiviteterna sågs inga skillnader beroende på kön.

Ett generellt mönster är att yngre personer (18–30 år) i större utsträckning väljer tekniskt stöd i aktiviteter, i jämförelse med äldre personer (65–84 år), som ofta föredrar stöd från kommunens personal. Exempelvis vill 38 procent av den yngsta åldersgruppen få stöd av tekniska hjälpmedel vid påklädning, motsvarande andel i den äldsta åldersgruppen var 29 procent (Figur7).

Figur 7

Ett liknande mönster sågs också beroende på ålder för sänggående, daglig hygien, toalettbesök, dusch eller bad, mathållning, städning och hushållsarbete, resor inom Eskilstuna, hjälp med läkemedel, dagliga telefonkontakter, teknisk utrustning (dator, mobiltelefon, läsplatta, Internet och liknande) och tillsyn nattetid (Figur 7). Personer i den äldre åldersgruppen (65–84 år) föredrar ofta att stöd från kommunens personal, medan personer i de yngre åldersgrupperna (18–30 år, 31–64 år) ofta föredrar att få stöd via tekniska hjälpmedel. När det gäller träffar och sociala aktiviteter (Figur 8) fanns också skillnader beroende på ålder, de yngre (18–30 år) är mer positiva till att få stöd via anhöriga/vänner jämfört med äldre (65–84 år) (63% respektive 45% 65–84 år).

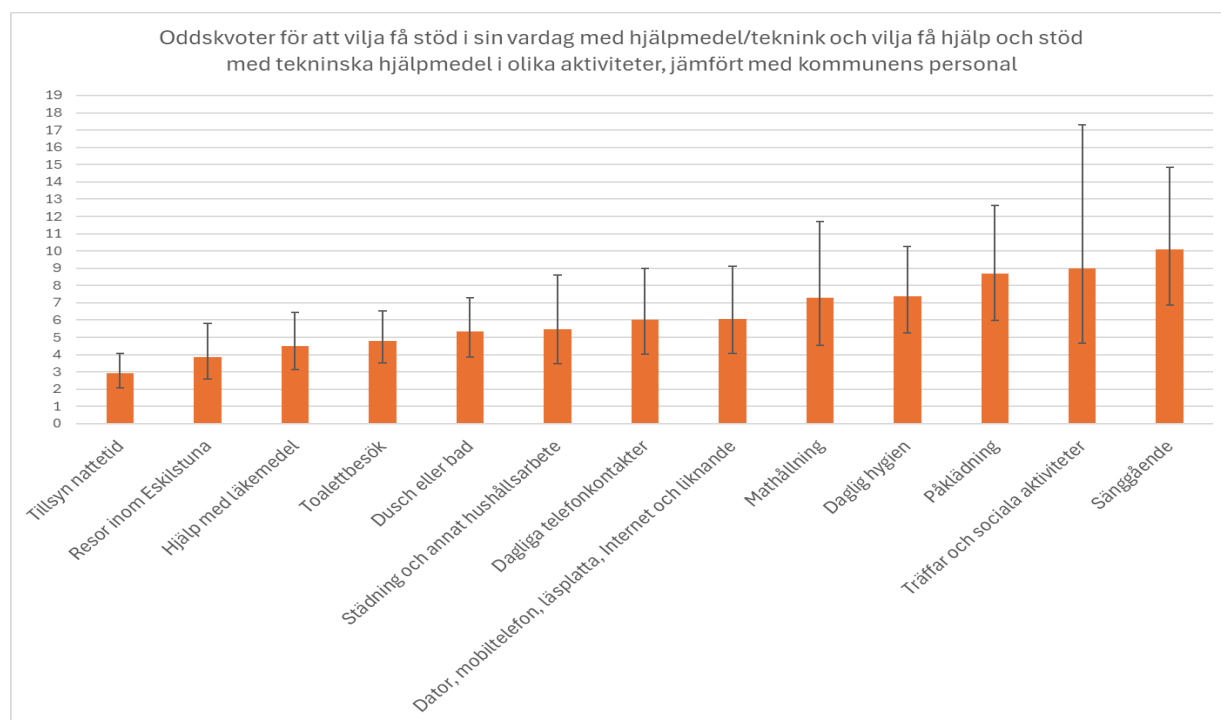

Figur 8

Logistisk regression och oddskvoter (OR) gällande viljan att få stöd och hjälp

Resultatet från en logistisk regression visar sambandet mellan ett utfallsmått och en studerad faktor, som en oddskvot. I detta avsnitt är utfallsmåttet att helst vilja få stöd av hjälpmedel/teknik i sin vardag, som gör att man klarar sig själv, jämfört med de som vill ha stöd i sin vardag på annat sätt (av vårdpersonal, anhöriga, frivilligorganisationer eller av en annan person). Om en oddskvot är över 1 finns ett positivt samband mellan utfallet och den studerade variabeln. Det finns ett starkt samband mellan viljan att klarar sig själv och att det är viktigt att vilja få stöd av hjälpmedel/teknik som gör att eller mycket viktigt att kunna klara sig själv i vardagen (OR = 7,74), jämfört med att det inte vilja få stöd på annat sätt (Figur 9). Ett liknande samband ses för om man ser den tekniska utvecklingen som positiv eller negativ, då oddskvoten var 6,72 för att ha vilja få stöd av hjälpmedel/teknik och att man ser den tekniska utvecklingen som positiv (Figur 9). Personer som helst vill få stöd i sin vardag av hjälpmedel/teknik har också högre oddskvot för att tro att den teknisk utvecklingen bidrar till en bättre hälso- och sjukvård (OR=2,03). Deltagare som helst vill få stöd av hjälpmedel/teknik i sin vardag har något högre oddskvot (OR=1,32) för att vilja bo kvar i sin nuvarande bostad och få all hjälp där, om de skulle behöva få mycket hjälp, vård och omsorg i sin vardag. Det fanns inte samband mellan att vilja få stöd av hjälpmedel/teknik som gör att man klarar sig själv och vare sig kön, åldersgrupp, utbildningsnivå. Däremot sågs samband beroende på etnicitet, dessa värden baseras på få deltagare och bör tolkas med försiktighet.

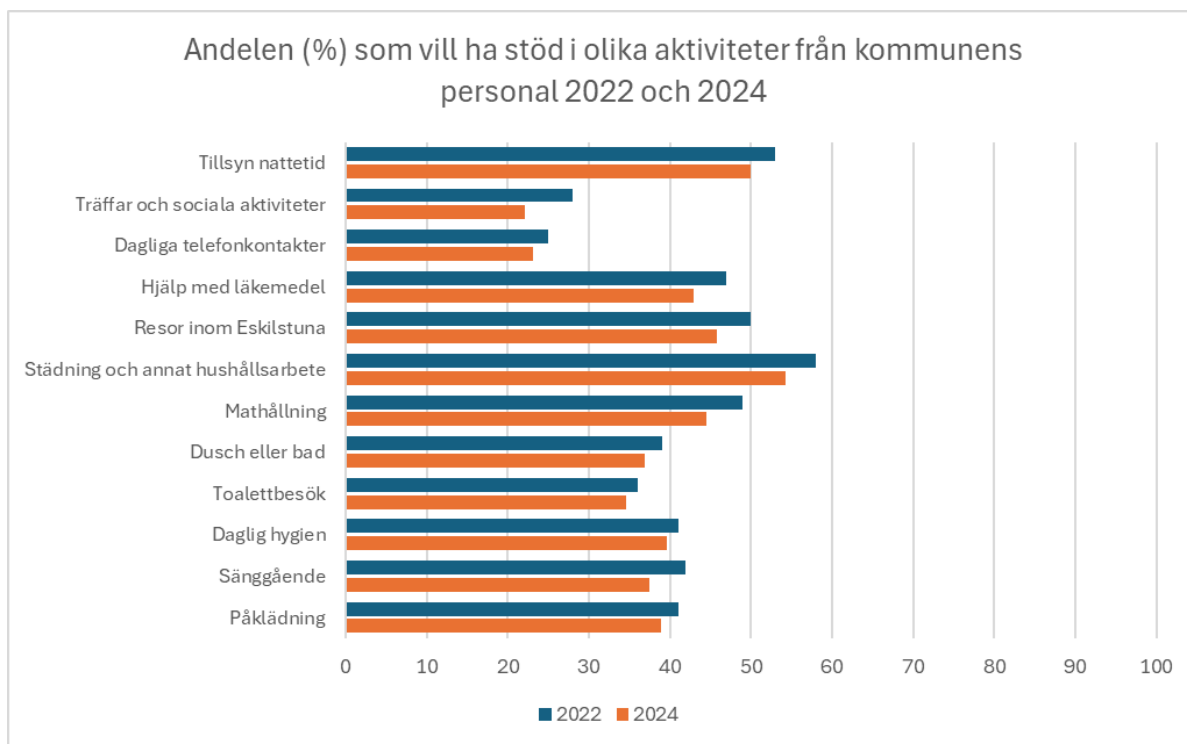
Sambandet mellan att vilja få stöd av hjälpmedel/teknik och hur man vill ha stöd i olika aktiviteter har beräknats i separata modeller (univarata) utan några justeringar. Sambanden mellan att vilja få stöd av hjälpmedel/teknik och att man helst vill få stöd av teknik varierade för de olika aktiviteterna, i jämförelse med att vilja ha stöd via kommunens personal. De tre lägsta sambanden sågs för tillsyn nattetid (OR=2,91), resor inom Eskilstuna (OR=3,87) och hjälp med läkemedel (OR=4,50). De högsta sambanden sågs för påklädning (OR=8,70) träffar och sociala aktiviteter (OR=8,98), och för sänggående (OR=10,01).

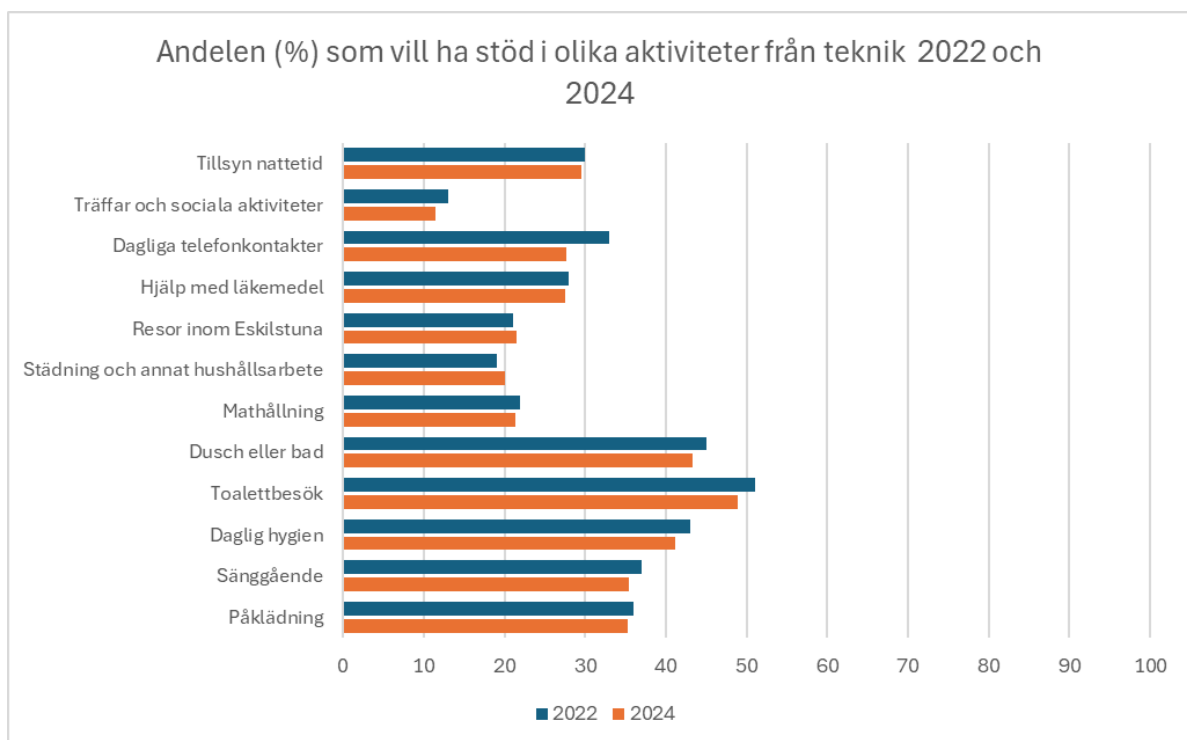
Figur 9

Starkt samband mellan att vilja få stöd av hjälpmedel/teknik för självständighet

I en jämförelse mellan resultaten från år 2022 och 2024 framstår att andelen som vill ha stöd från kommunens personal visar på en nedåtgående trend i alla aktiviteter i jämförelse mellan resultat från 2022 och 2024 (Figur 10). Liknande trend utläses vad gäller frågan om man vill hjälp av tekniska hjälpmedel (Figur 11). Även om det finns en nedåtgående trend i båda dessa faktorer är det viktigt att notera att förståelsen ändå är att de moment i vardagen, om man behöver hjälp, där man önskar hjälp från tekniska hjälpmedel är de som handlar om personlig hygien att värna om den personliga integriteten i att vara så självständig som möjligt i att sköta sin personliga hygien.

Figur 10

Figur 11

Fritextsvar om framtida behov av hjälp och stöd i vardagen

I enkäten fanns en möjlighet att med egna ord beskriva vad man skulle vilja ha hjälp med om man i framtiden får behov av hjälp och stöd i vardagen. Sammanfattningsvis visar fritextsvaren att oavsett ålder eller kön, är det största behovet att få stöd med mänsklig kontakt, social

aktivering och hjälp med vardagliga sysslor samt myndighets- och vårdkontakter. Yngre personer, särskilt kvinnor, framhäver behov av stöd med resor och psykisk hälsa, medan äldre, både män och kvinnor, främst önskar hjälp med praktiska saker som hushållsarbete, inköp och social samvaro. I en uppdelning av fritextsvaren organiserade efter kön och åldersgrupper framstår nedanstående:

Kvinnor 18–30 år:

- Resor utomlands eller lokala resor.
- Hjälp med myndighetskontakter och läkarbesök.
- Ekonomiskt stöd, exempelvis att betala räkningar.
- Behov av mänsklig kontakt, även om tekniska hjälpmedel fungerar.
- Stöd med den psykiska hälsan och planering av nödvändigheter.

Kvinnor 31–64 år:

- Träning, fysisk aktivitet, och hjälp med att komma ut ur hemmet.
- Stöd med social aktivering och att tillgodose rättigheter och ekonomi.
- Vård- och myndighetskontakter, särskilt med kunnig personal som talar svenska.
- Stöd med barn, hushållsärenden, och socialt umgänge.
- Behov av att träffa andra, få inspiration och stötta exempelvis nyanlända.
- Hjälp att komma ihåg saker och lägga upp rutiner.
- Sällskap och fritidsaktiviteter som att gå på bio eller ut i naturen.

Kvinnor 65–84 år:

- Stöd med självständighet och vardagliga aktiviteter som inköp, räkningar, och att hantera husdjur.
- Sociala kontakter och stöd när familjen inte finns nära.
- Hjälp vid sjukresor och i hemmet.

Män 18–30 år:

- Behov av social kontakt och aktiviteter för att upprätthålla mental hälsa.
- Stöd från familj eller kommunal personal.
- Hjälp med medicinering, resor, och hushållsärenden.
- Ingen specifik hjälp behövs för närvarande, men att vara förberedd på framtida behov.

Män 31–64 år:

- Hjälp med trädgårdsarbete, resor och hushållssysslor som snöskottning och städning.
- Behov av stöd med personlig utrustning, bankärenden och sjukvård.
- Sociala aktiviteter som teater och musik.
- Frustration över komplexa byråkratiska processer; önskan om stöd för äldre.

Män 65–84 år:

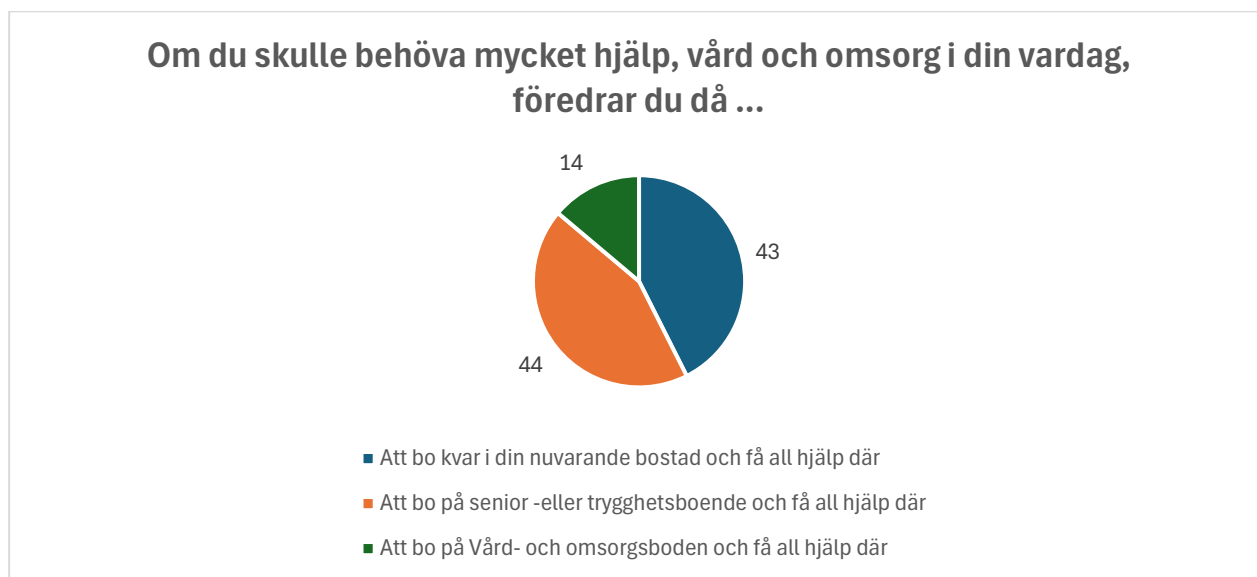
- Behov av hjälp med trädgårdsarbete, läkarbesök och tandläkare.
- Vikt av självständighet och förmågan att avsluta livet när hjälpen inte längre räcker.

- Hjälp med inköp, motion och social kontakt

Inställning till olika stödformer

Boendeform

En ny fråga för 2024 undersökningen var att det efterfrågas om olika boendeformer vid stora hjälpbehov i vardagen (Figur 12). Det framgår att 87 procent vill bo kvar i eget boende, det kan vara samma boende som nuvarande boende eller trygghets- eller seniorboende. 14 procent svarade att de här skulle föredra särskilt boende.

Figur 12

Trygghetsboende populärast

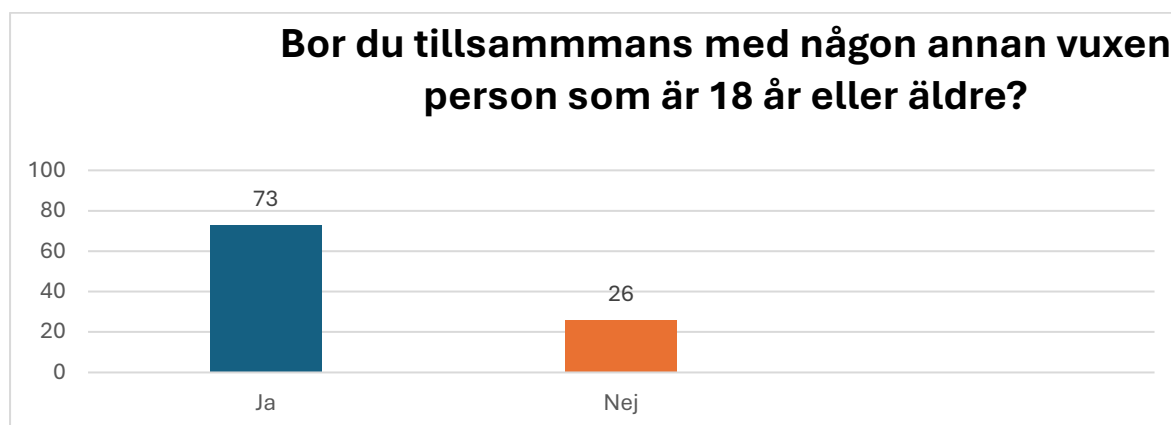
Trygghetsboende är självständigt boende med nära tillgång till service. De flesta (86%) tror att det skulle vara ett intressant alternativ när de blir äldre. Seniorboende är vanliga bostäder anpassade för äldre med avseende på tillgänglighet och gemenskap. Tre av fyra (78%) tror att det skulle vara ett intressant alternativ. Vård- och omsorgsboende som erbjuder dygnet-runtboende och service för dem som har behov av särskilt stöd är minst populärt, två av tre (69%) svarar att det skulle vara ett intressant alternativ när de blir äldre. Om de skulle behöva mycket hjälp eller vård och omsorg i sin vardag föredrar nästan varannan Eskilstunabo (43%) att bo kvar i sin nuvarande bostad och få all hjälp där.

I en jämförelse med nuvarande boendeform, framstår några skillnader. Deltagarna som nu bor i *villa, radhus eller jordbruksfastighet* kan främst tänka sig att bo kvar med hjälp (45%) eller att bo i ett senior- eller trygghetsboende (42%), en liten andel (13%) svarade att vård och omsorgsboende är ett önskvärt alternativ. I en liknande jämförelse med nuvarande boendeform: *bostadsrätt*, framstår att den en mindre skillnad. Mest populärt är att bo i senior-

eller trygghetsboende (44%) efterföljt av att bo kvar med hjälp (40%) och att flytta till vård och omsorgsboende (16%). Vid en liknande jämförelse vid nuvarande boendeform: *hyresrätt*. Även i denna grupp är senior- och trygghetsboende mest populärt (49%), följt av att bo kvar med hjälp (39%) och alternativet att flytta till vård och omsorgsboende (12%). Resultatet visar är att de som bor i villa, radhus eller jordbruksfastighet helst väljer att bo kvar i bostaden och få hjälp där. Med nuvarande boende i bostads- eller hyresrätt är flytt till senior- eller trygghetsboende alternativet som flest föredrar. Vid jämförelse om det fanns skillnader i denna fråga utifrån kön och utbildningsnivåer, finns det ej någon skillnad att rapportera. Resultaten visar att de som bor i villa, radhus eller jordbruksfastighet har en stark önskan att bo kvar i sin bostad och få hjälp där. För de som bor i bostads- eller hyresrätt är flytt till senior- eller trygghetsboende det alternativ flest föredrar. Vid jämförelse baserat på kön och utbildningsnivåer framkommer inga betydande skillnader i detta avseende

Närstående/anhöriga

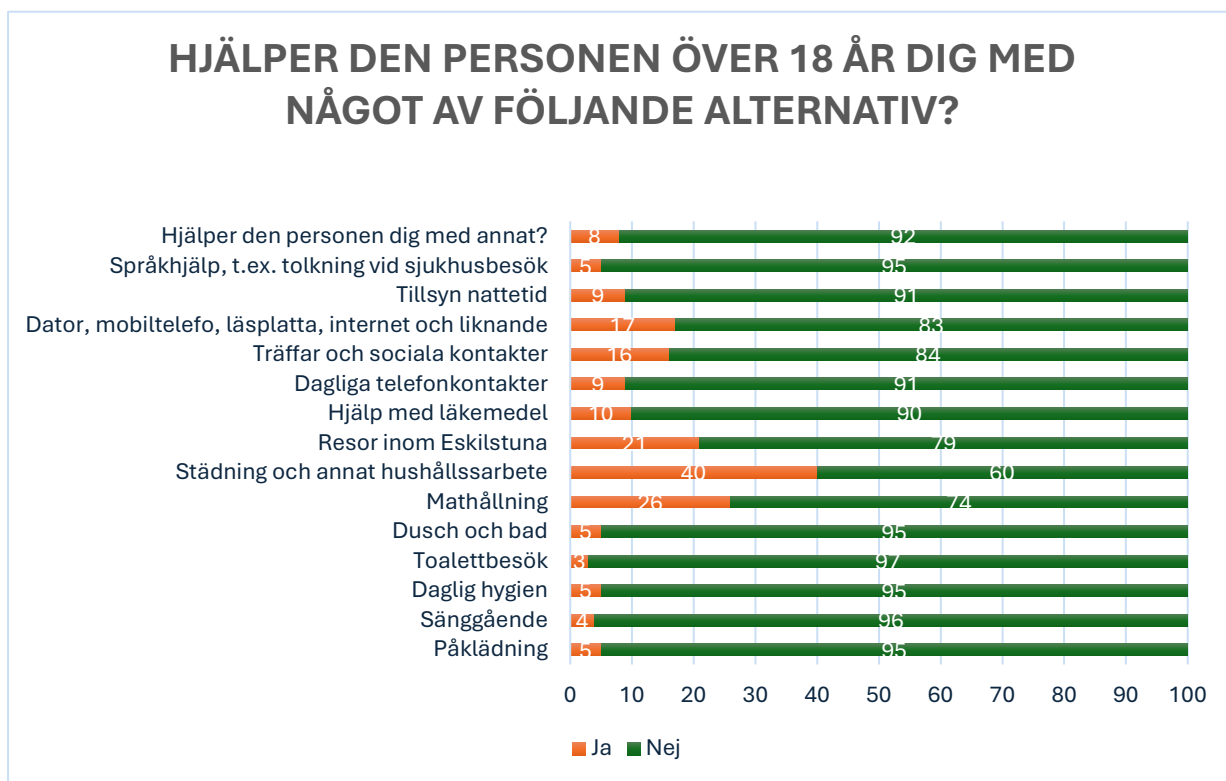
Att vara oberoende samt att planera för ålderdomen, är viktiga aspekter för de flesta invånare. I resultatet av denna enkätundersökning framkom att en överväldigande majoritet, 96 procent av deltagarna, anser det vara avgörande att kunna klara sig själv i vardagen utan att vara beroende av andra. Detta resultat var konsekvent över kön, ålder, utbildning och bostadstyp. Samtidigt är det viktigt att notera att många ändå delar sitt boende med någon annan vuxen. I Eskilstuna bor exempelvis tre av fyra (73%) tillsammans med någon som är äldre än 18 år (Figur 13).

Figur 13

De som bor tillsammans med en annan vuxen fick frågan om denna person över 18 år hjälper dem med olika vardagliga sysslor, såsom påklädning, sänggående, daglig hygien med mera. Resultatet visar att den vanligaste hjälpen gäller städning och annat hushållsarbete, där 40

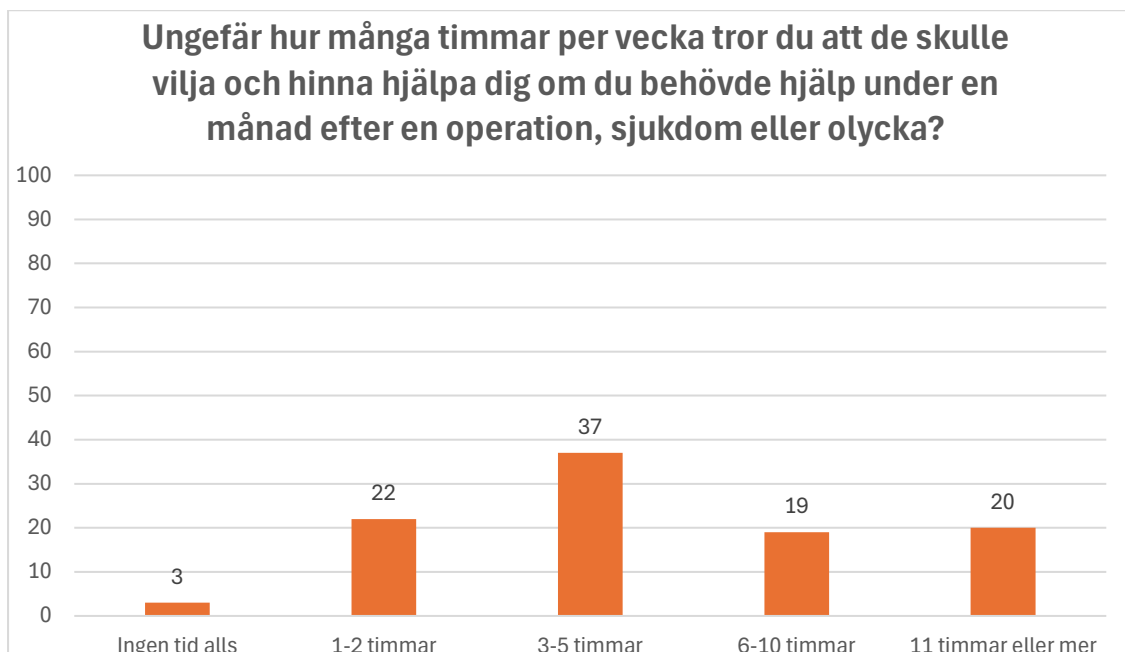
procent av deltagarna uppgav att de får hjälp. Därefter följde hjälp med mathållning (26%), resor inom Eskilstuna (21%), träffar och sociala aktiviteter (16%), samt användning av dator, mobiltelefon, läsplatta, Internet och liknande (17%) (se vidare i Figur 14).

Figur 14

Tillgång till stöd i vardagen

På frågan ”Om du om 15 år skulle behöva stöd i din vardag, skulle det då finnas anhöriga som kan och hinner hjälpa dig?” var svaren jämnt fördelade; 51 procent menar att de har anhöriga som både kan och hinner hjälpa till, medan 49 procent inte tror att de skulle ha anhöriga som kan eller hinner hjälpa till. Av dessa var det 52 procent som hade 3–5 anhöriga i Eskilstuna och 59 procent som hade 6–10 anhöriga och 37 procent hade 11 eller fler anhöriga som bodde i Eskilstuna. Trots att vissa deltagare har många anhöriga i Eskilstuna, tror de fortfarande inte att dessa kommer att kunna hjälpa till i framtiden.

Figur 15

En relaterad fråga undersökte hur många timmar per vecka deltagarna trodde att deras anhöriga skulle vilja och kunna avsätta för att bistå dem under en månads tid efter en operation, sjukdom eller olycka. Resultaten visar att den största andelen (37%) av deltagarna tror att deras anhöriga skulle kunna hjälpa till 3–5 timmar per vecka under en månad. Av 1021 deltagare så var det 22 procent av deltagarna som förväntar sig att anhöriga skulle kunna bidra med 1–2 timmar per vecka, medan 19 procent tror att deras anhöriga kunde avsätta 6–10 timmar och 20 procent tror på 11 timmar eller mer per vecka. Det var endast 3 procent av deltagarna som inte kunde tänka sig att deras anhöriga skulle bidra med någon tid alls. Dessa resultat belyser de varierande förväntningarna på anhörigas vilja och förmåga att bistå under perioder av nedsatt hälsa. De understryker även behovet av att utveckla hållbara lösningar som kan avlasta anhöriga, särskilt med tanke på att en betydande andel av deltagarna förväntar sig ett begränsat stöd från sina närmstående (Figur 15).

Resultatet av undersökningen visar en förändring i förväntningarna på anhörigas stöd när frågan ställdes med avseende på en längre tidsperiod än en månad. Dessa resultat kan belysa olika aspekter av anhörigvård och individers förväntningar på långsiktig hjälp. För det första, när samma fråga ställdes med avseende på en längre tidsperiod än en månad, förändrades förväntningarna något. Resultatet visar att 34 procent av deltagarna uppskattar att deras anhöriga skulle kunna avsätta 1–2 timmar och 3–5 timmar per vecka över en längre tidsperiod. Att 16 procent av deltagarna tror att deras anhöriga fortfarande skulle kunna avsätta 6–10 timmar per vecka, även över en längre tid, indikerar en viss kontinuitet i viljan att bistå. Detta

kan tyda på att en betydande minoritet anser att deras anhöriga har både viljan och möjligheten att erbjuda en måttlig mängd stöd regelbundet, även när behovet sträcker sig över längre tid. Den mindre andelen deltagare som tror att deras anhöriga skulle kunna bidra med 11 timmar eller mer per vecka (14%), antyder att det finns en mindre grupp som är villiga och förmögna att ge ett mer intensivt stöd även över längre tidsperioder. Detta kan spegla starka familjeband eller en större kapacitet hos vissa anhöriga att anpassa sina liv för att inkludera omfattande vårdinsatser (Figur 19).

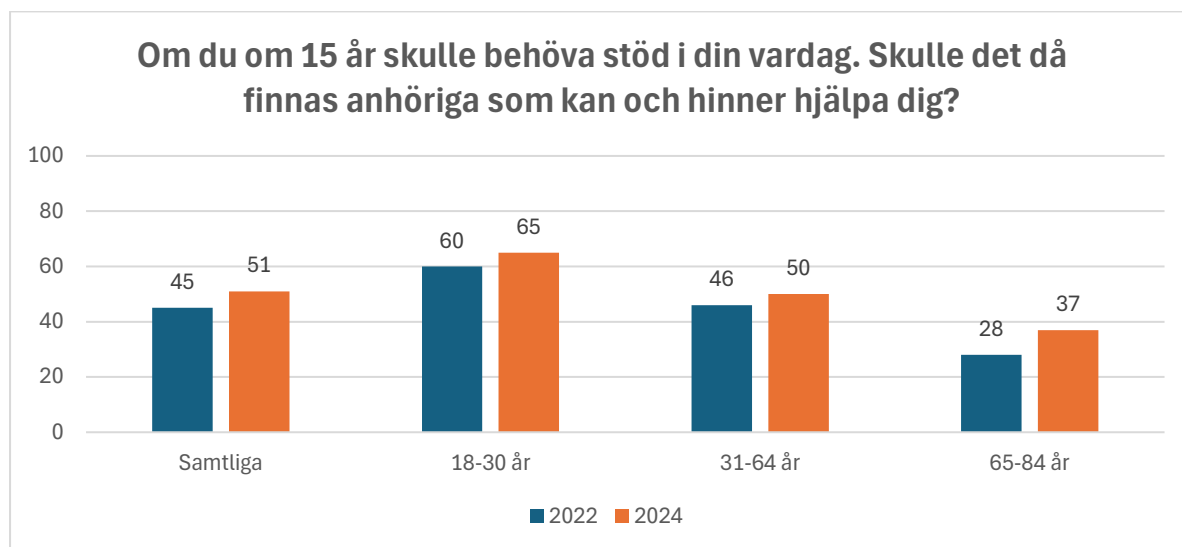
Slutligen, att 3 procent av deltagarna inte kan tänka sig att deras anhöriga skulle bidra med någon tid alls i en månads tid eller över en längre tidsperiod, kan tolkas som en insikt i begränsningarna hos deras närstående. Det kan också spegla en realistisk syn på de praktiska och emotionella utmaningar som långvarig anhörigvård innebär. Resultaten indikerar att medan många deltagare ser en möjlighet till kontinuerligt stöd från anhöriga, är det övervägande en begränsad mängd tid som förväntas kunna avsättas (figur 15 & 19).

Är dessa resultat åldersbundna? Kan det vara så att viljan och förmågan att hjälpa anhöriga varierar beroende på ålder? Resultaten av undersökningen indikerar att det finns en signifikant skillnad i hur olika åldersgrupper uppfattar sin förmåga och vilja att bistå sina anhöriga. För deltagarna födda mellan 31–64 år, ansåg 35 procent att de kunde och hade tid att hjälpa sina anhöriga mellan 3–5 timmar per vecka under en längre tidsperiod. Denna grupp visade sig vara den mest villiga att avsätta en moderat mängd tid för att bistå sina närstående. I den yngre åldersgruppen, 18–30 år, var deltagarna också benägna att hjälpa till mellan 3–5 timmar per vecka under en längre tidsperiod. Detta visar på en viss överensstämmelse mellan de yngre och medelålders grupperna när det gäller deras engagemang i anhörigvård. Åldersgruppen 65–84 år skiljde sig markant från de andra grupperna. Här angav 33 procent av deltagarna att de kunde tänka sig att hjälpa till 11 timmar eller mer per vecka, vilket visar på en högre vilja och förmåga att investera mer tid i att stödja sina anhöriga. Det är intressant att notera att dessa mönster var konsekventa även när deltagarna tillfrågades om kortare tidsperioder av hjälpinsatser. Detta tyder på att ålder spelar en betydande roll i hur mycket tid individer är villiga och förmögna att avsätta för anhörigvård. Resultaten belyser alltså att medelålders individer oftast föredrar en moderat insats av 3–5 timmar per vecka, medan äldre individer är mer benägna att ge ett större tidsengagemang, ofta över 11 timmar per vecka. Denna åldersbundna variation i vårdinsatser understryker vikten av att anpassa stöd och resurser efter olika åldersgruppers specifika förutsättningar och möjligheter. En tolkning skulle kunna vara att yngre individer kan ha fler åtaganden relaterade till utbildning, karriärstart och sociala aktiviteter, vilket kan begränsa deras tillgänglighet för omfattande vårdinsatser. Trots detta visar de ett engagemang för att

hjälpa till mellan 3–5 timmar per vecka, vilket kan bero på en kombination av vilja att bidra och begränsade resurser eller tid. De mellan 31–64 år balanserar ofta arbete, familj och andra åtaganden, vilket gör att de föredrar en mer måttlig tidsinsats (3–5 timmar per vecka). Deras engagemang reflekterar en balans mellan att vilja hjälpa till och deras egna tidsbegränsningar. Äldre individer (65–84 år) kan ha mer tillgänglig tid efter pensionering och kan känna en starkare känsla av ansvar eller skyldighet att hjälpa sina närstående. Detta kan förklara deras högre benägenhet att investera 11 timmar eller mer per vecka i anhörigvård. En annan möjlig förklaring kan vara att yngre och medelålders individer kan ha olika erfarenheter och förväntningar på vård och stöd. Äldre individer har kanske redan erfarenhet av att ha tagit hand om andra eller har själva fått vård och känner därför ett starkare behov av att ge tillbaka. En möjlig förklaring till hur mycket tid deltagarna är villiga och kan avsätta per vecka kan bero på hur många anhöriga de har som bor i Eskilstuna. Om anhöriga bor långt bort kan det vara svårare att hinna med att ge hjälp. Detta var något som dock inte visar sig stämna. Deltagare utan några anhöriga i Eskilstuna uppskattade att de kunde avsätta 11 timmar eller mer för att hjälpa en närstående (27%). De som hade 11 eller fler anhöriga boende i Eskilstuna visade också en högre benägenhet att hjälpa till 11 timmar eller mer per vecka (27%). Att hjälpa en närstående var något som alla deltagare ansåg vara viktigt och något de kunde tänka sig att göra 11 timmar eller mer, oavsett om de bodde i Eskilstuna eller inte.

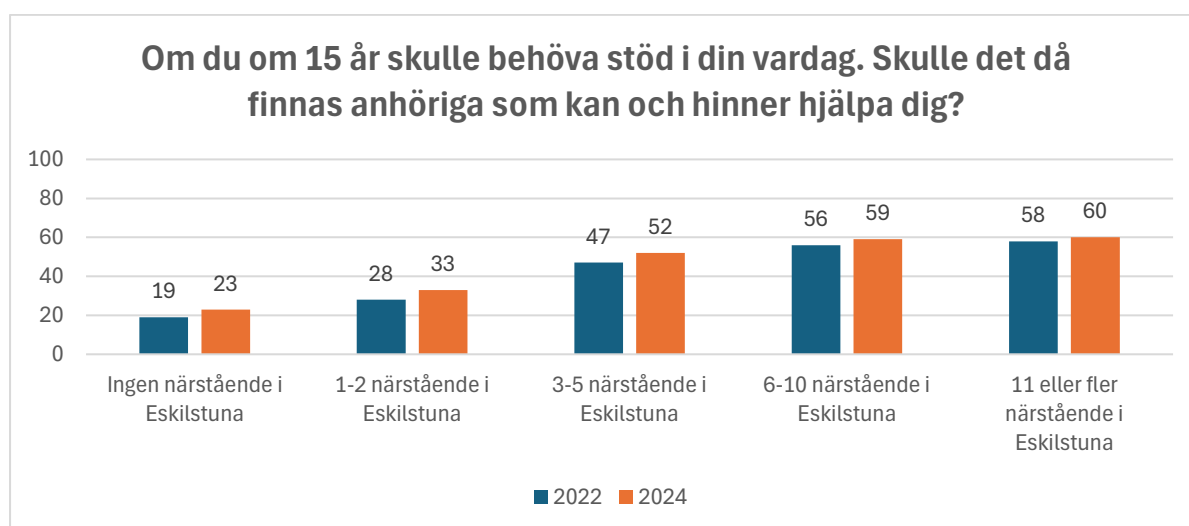
Jämförelse 2022 och 2024 tillgång till anhörigvårdare om 15 år

Frågan ställdes: ”Vad tror du? Om du om 15 år skulle behöva stöd i din vardag. Skulle det då finnas anhöriga som kan och hinner hjälpa dig?” Varannan deltagare (51%) tror i år att de om 15 år kan få hjälp av anhöriga, detta visar på en ökning med 6 procentenheter sedan år 2022 (Figur 16).

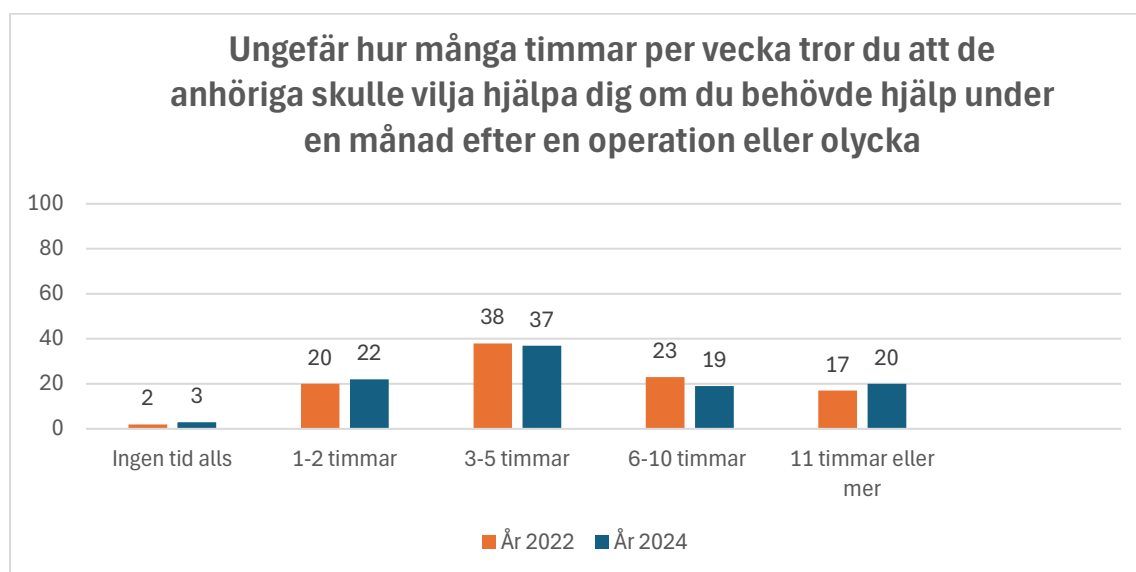

Figur 16

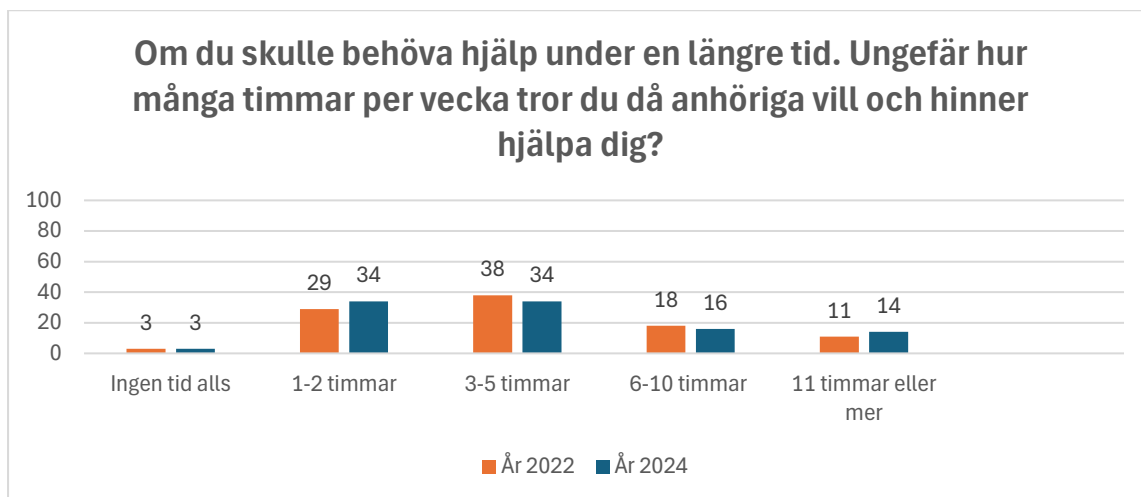
Det är skillnader mellan åldersgrupperna i denna fråga. I den yngsta gruppen är det en majoritet som tror att de kan stöd och hjälp i sin vardag av anhöriga. Med stigande ålder minskar den andel som tror att de kan få hjälp av anhöriga om 15 år. En annan faktor som påverkar är att desto fler närstående som deltagarna har i Eskilstuna, ju fler tror att det finns anhöriga eller vänner som kan och hinner hjälpa dem (Figur 17). De som tror att de om 15 år har anhöriga som kan och hinner hjälpa dem svarade på hur många timmar per vecka som de tror att de kan få hjälp i en månads tid, så uppskattar 37 procent att de kan få hjälp 3–5 timmar per vecka (år 2024). Resultaten är i stort sett oförändrade sedan år 2022 (38%) (Figur 18). Om hjälpen istället gäller för en längre tid än en månad så är det 16 procent som räknar med att kunna få hjälp minst sex timmar i veckan, även detta resultat är i stort sett oförändrat sedan år 2022 (18%) (Figur 19).

Figur 17

Figur 18

Figur 19

Fritextsvar om engagemang i vård av anhörig

Till frågan ”Med vad skulle du vilja hjälpa dina föräldrar och närstående?” fanns möjlighet till fritextsvar. I svaren så framkom det tydliga skillnader i hur olika åldersgrupper och kön fördelar sitt engagemang i anhörigvård. Sammanfattningsvis är majoriteten av de som svarat villiga att hjälpa sina föräldrar och närstående med praktiska uppgifter som hushållssysslor, teknik, och social samvaro. Dock finns en gräns för intimhygien där är man mindre villig att hjälpa anhöriga. Det finns en önskan om att behålla en balans mellan hjälp och självständighet för både den hjälpsökande och den hjälpgivande.

Kvinnor 18–30 år:

- Hjälp med dagliga sysslor som hygien, städning, matlagning, och resor.
- Teknisk support (telefon, dator), hantering av ekonomi och räkningar.
- Socialt sällskap och aktiviteter, stöd vid läkarbesök och myndighetskontakter.
- De flesta vill hjälpa den närstående med det mesta, men några uttalar explicit en mindre vilja att bistå med personhygien (t.ex. dusch och toalettbesök).

Kvinnor 31–64 år:

- Hjälp med praktiska saker som handling, städning, matlagning och resor.
- Stöd vid läkarbesök, medicinering och myndighetskontakter.
- Social samvaro och aktiviteter, gärna umgänge och sällskap.
- Vissa vill undvika personlig hygien men är öppna för att hjälpa med andra behov.
- Värde i att stödja sina föräldrar ett värdigt liv och trygghet.

Kvinnor 65–84 år:

- Praktisk hjälp som matlagning, handling, hygien, och sällskap.
- Social kontakt och stöd för att kunna komma ut och göra aktiviteter.
- Vill bidra med allt de orkar och kan, inklusive ekonomiskt stöd och medicinsk hjälp.

- Fokus på att bibehålla kontakten och relationen med sina närstående genom vardagligt umgänge.

Män 18–30 år:

- Hjälp med matlagning, städning, tekniska problem, och sociala aktiviteter.
- Många vill hjälpa med allt, men undviker helst intimhygien.
- Fokus på att stötta föräldrarna att bo kvar hemma så länge som möjligt.
- Vill hjälpa med dagliga sysslor som resor och läkarbesök, men med begränsning utifrån eget liv och arbete.

Män 31–64 år:

- Hjälp med vardagliga sysslor som handling, städning och matlagning.
- Stöd med vårdkontakter, räkningar och reparationer i hemmet.
- Social samvaro och praktiska tjänster som transport och teknikhjälp.
- Många vill hjälpa till, men arbetsbördan och tidsbrist är en utmaning.

Män 65–84 år:

- Fokus på hjälp med inköp, städning, och resor.
- Stöd med ekonomi, räkningar och sociala aktiviteter.
- Många erbjuder praktisk hjälp men betonar att kommunen ska ta huvudansvaret för vården.

I en tolkning av fritextsvaren framstår några tydliga skillnader mellan kvinnor och män när det gäller vad man kan tänka sig att hjälpa sina föräldrar och anhöriga med. Kvinnor verkar vara mer villiga att ta på sig en bredare roll, inklusive både praktisk och emotionell hjälp, och är mindre ovilliga att hjälpa till med personlig omvårdnad. Män tenderar att fokusera mer på specifika praktiska och tekniska uppgifter och är mer benägna att dra en gräns när det gäller intim omvårdnad och emotionellt stöd. Båda könen visar dock en vilja att hjälpa sina föräldrar och närstående, men kvinnor framstår som mer benägna att ta på sig en bredare vårdroll, medan män ofta ser sin roll som mer praktiskt inriktad och begränsad av tid och arbetsbelastning.

Kvinnor

Bredare ansvar: Kvinnor är ofta mer öppna för att ta på sig en bredare variation av uppgifter, inklusive både praktiska och emotionella aspekter. De nämner ofta att de är villiga att hjälpa till med allt från matlagning, städning och resor till socialt umgänge och sällskap.

Intimhygien: Även om vissa kvinnor nämner att de inte är bekväma med att hjälpa till med intimhygien, är det en mindre andel som uttryckligen säger nej till detta. Flera kvinnor är villiga att ta på sig hygienrelaterade uppgifter om det skulle behövas.

Sociala och emotionella behov: Många kvinnor betonar vikten av att ge emotionellt stöd och social stimulans, såsom att umgås, prata, gå på utflykter, och se till att deras föräldrar och närstående har en meningsfull vardag.

Praktisk hjälp: Kvinnor är ofta öppna för att hjälpa till med praktiska sysslor som handling, städning, tvätt, matlagning och att följa med till läkarbesök.

Betoning på ansvar: Enstaka kvinnor är redo att till och med säga upp sig från arbete för att kunna vårda sina anhöriga, med en tydlig oro över bristerna inom vården.

Män

Praktisk och teknisk hjälp: Män tenderar att nämna mer specifika och praktiska uppgifter, som att hjälpa med tekniska problem (t.ex. datorer, telefoner), reparationer i hemmet, eller transport. De nämner oftare tekniska eller fysiska sysslor som gräsklippning, snöskottning, och bilbesiktning.

Undviker intimhygien: En betydande andel av männen uttrycker tydligt att de inte är bekväma med att hjälpa till med personlig omvårdnad, som dusch och toalettbesök. Detta är en skillnad mot kvinnor, där en del är mer öppna för sådana uppgifter.

Sociala aktiviteter i mindre omfattning: Även om vissa män nämner socialt umgänge som något de kan hjälpa till med, är detta mindre framträdande i deras svar jämfört med kvinnors. Fokus ligger mer på konkreta sysslor som att handla, laga mat och hjälpa med transporter.

Tids- och arbetsrelaterade begränsningar: Män uttrycker oftare att de har begränsad tid på grund av arbete och egna förpliktelser. De verkar mer bekymrade över hur de kan balansera hjälpen med sitt eget liv och arbete, vilket ofta leder till en mer praktisk inställning där de fokuserar på specifika uppgifter snarare än kontinuerlig omvårdnad.

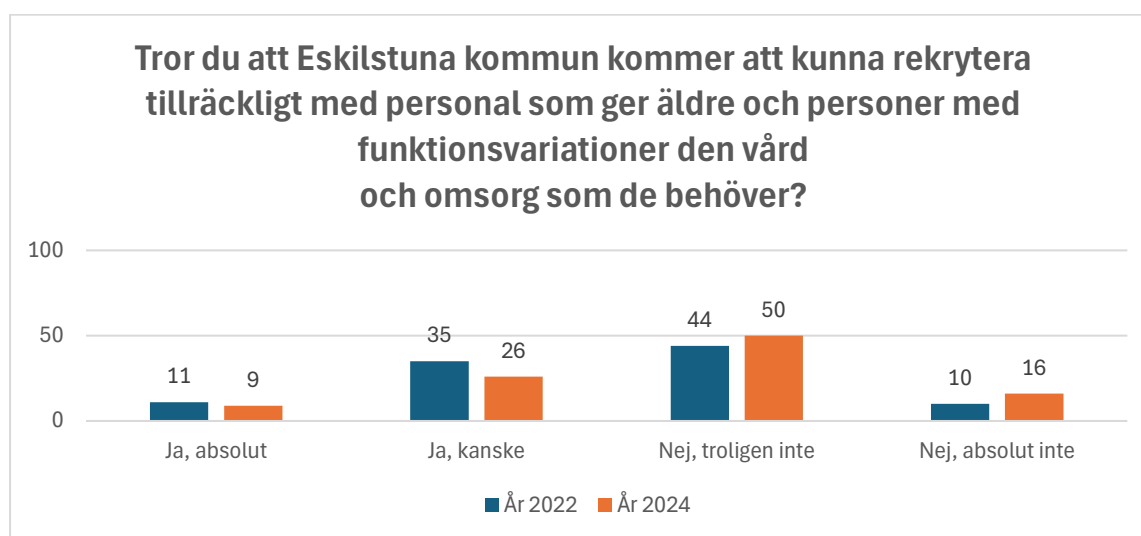
Framtidens vård och omsorg

Sveriges kommuner står inför stora utmaningar gällande framtidens vård och omsorg, inte minst när det gäller personalförsörjningen. Enligt enkätundersökningen tvivlar 66 procent av invånarna på att kommunen kommer att kunna rekrytera tillräckligt med personal för att möta behoven hos äldre och personer med funktionsvariationer år 2039. Samtidigt förutspår många en ökad digitalisering inom vården, med en kombination av optimism kring teknikens potential och oro för att mänsklig kontakt ska minska. Svaren visar också skillnader mellan könen, där kvinnor i högre grad betonar vikten av mänsklig omsorg, medan män fokuserar mer på teknik

och ekonomiska faktorer. Trots utmaningarna ser många invånare behovet av planering, där 94 procent anser att äldre bör planera sin vård- och omsorg i god tid.

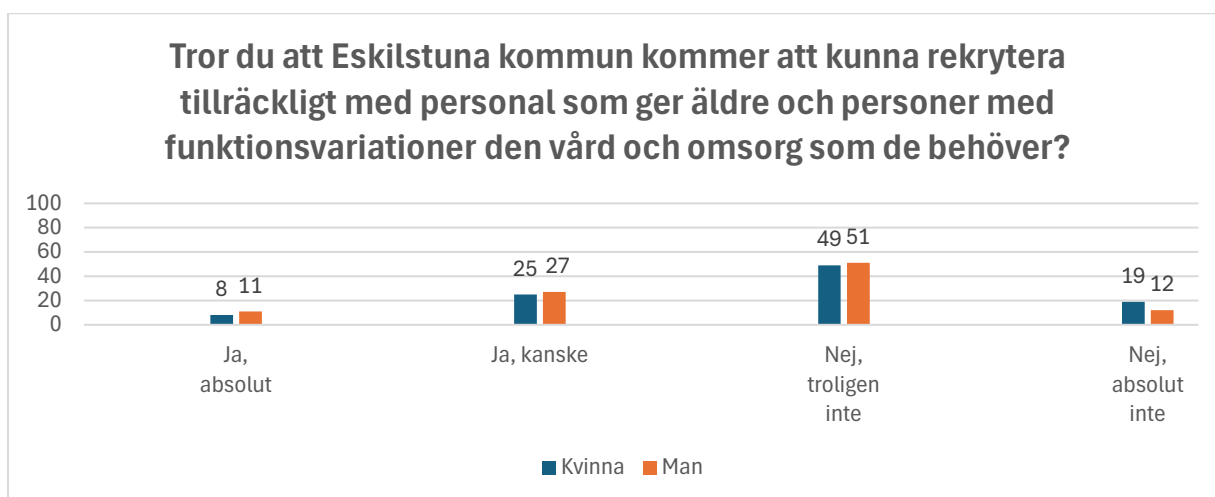
Personaltillgång 2039

I enkäten fanns påståendet: ”Utvecklingen i Sverige gör att vi år 2039 kommer att ha betydligt fler 80+ personer än idag”. I relation till påståendet ställdes frågan: “Tror du att Eskilstuna kommun kommer att kunna rekrytera tillräckligt med personal som ger äldre och personer med funktionsvariationer den vård och omsorg som de behöver?” I resultatet framgår att 66 procent tvivlar på att Eskilstuna kommun om 15 år kommer att kunna rekrytera tillräckligt med personal så att äldre och personer med funktionsvariationer får den vård och omsorg som de behöver. I jämförelse med undersökningen 2022 framstår en ökning med 12 procentenheter. En tolkning av detta resultat är att deltagarna är medvetna om den utmaning som samhället står inför, dvs att vi står för en utmaning med en växande andel äldre befolkning, där det finns många som kommer att behöva hjälp i sin vardag (Figur 20). Detta i relation till att gruppen i arbetsför ålder inte kommer att öka i samma omfattning. Denna medvetenhet framkommer även i fritextsvar som relaterar till frågan.

Figur 20

I analyser framkommer att det finns skillnader bland deltagarna utifrån boendeform. De som bor i hyresrätt (47%) eller villa, radhus eller jordbruksfastighet (39%) är mest benägna att tro att Eskilstuna kommun kommer att klara bemanningen av framtidens vård och omsorg. Motsvarande siffra för de som bor i bostadsrätt är 12 procent, de tror i markant mindre omfattning att bemanningen inte kommer att kunna lösas i framtiden. Vid analys om det förekommer skillnader mellan kön (Figur 21) eller utbildningsnivå finns det inga skillnader att rapportera.

Figur 21

Fritextsvar om utvecklingen av Framtidens vård och omsorg

I anknytning till frågan Eskilstuna kommun kommer att kunna rekrytera tillräckligt med personal som ger äldre och personer med funktionsvariationer den vård och omsorg som de behöver fanns en relaterad fråga med fritextsvars möjlighet: ”På vilket sätt tror du att vård och omsorg har förändrats om 15 år?” Denna fråga engagerade många och sammanställt fanns det 384 olika svar om frågan. Nedan finns en sammanfattning som beskriver hur respondenterna tror att vård och omsorg kommer att förändras om 15 år, med skillnader mellan könen.

Kvinnor fokuserar mer på relationer och mänsklig kontakt och är oroliga för att tekniken kan minska den personliga omsorgen och sociala interaktionen. De uttrycker även en starkare önskan om att förbättra arbetsvillkoren för vårdpersonal. Män tenderar att ha en mer pragmatisk och pessimistisk syn på framtiden, med fokus på teknikens ökande roll och oro för hur resurser kommer att räcka till. De nämner ofta privatisering och ekonomiska faktorer som avgörande för vårdens framtid. Båda könen förutser en ökad digitalisering och teknik inom vården, men männen verkar vara något mer öppna för tekniska lösningar, medan kvinnorna i högre grad betonar behovet av mänsklig kontakt och omsorg.

Teknisk utveckling och digitalisering

Kvinnor i alla åldrar nämner ofta en ökad användning av teknik och digitala hjälpmedel, såsom AI, robotar och medicinhanteringssystem. De tror att tekniken kommer att spela en större roll i vården och underlätta för både personal och patienter. Samtidigt uttrycker många kvinnor oro för att tekniken kan leda till mindre mänsklig kontakt, vilket kan påverka den sociala omsorgen negativt. Flera oroar sig för att vården blir opersonlig och att äldre blir mer ensamma. Även män förutser en framtid med ökad teknik och digitalisering i vården, med mer AI och

robotteknik. Männerna nämner att tekniken kan förbättra effektiviteten och minska arbetsbelastningen för vårdpersonalen. Flera män uttrycker oro för att tekniken kan leda till att vården blir mer opersonlig och att mänsklig kontakt minskar. Det finns en uppfattning om att vården kan bli "kall" och fokusera mer på effektivitet än på omsorg.

Personalförsörjning och löner

Kvinnor betonar bristen på personal och att detta kan bli värre i framtiden om inte löner och arbetsvillkor förbättras. Många uttrycker en önskan om högre status och bättre arbetsvillkor för vårdpersonal, men också oro över att personalen kanske inte kommer att ha tillräcklig kompetens eller språkkunskaper. Liksom kvinnorna är män oroliga över att det kommer att vara svårt att rekrytera och behålla kompetent personal i framtiden. Språkproblem och låg utbildningsnivå bland personalen nämns som möjliga hinder för kvalitativ vård.

Social kontakt, omsorg och anhörigvård

Flera kvinnor oroar sig för att vården kommer att bli mindre personlig, där mänskliga relationer och social samvaro minskar. Det finns en rädsla för att äldre ska bli isolerade med färre möjligheter till mänsklig interaktion, särskilt när tekniska lösningar ökar. Många kvinnor tror att vården kommer att kräva mer ansvar från anhöriga i framtiden, och att familjemedlemmar kommer att behöva ta på sig en större roll i att stötta sina äldre släktingar.

Optimism och hopp om förbättringar

Trots oro finns det ett antal kvinnor, särskilt bland de yngre, som hoppas på en förbättring av vård och omsorg. De tror på fler tekniska hjälpmedel och att vården kan bli mer effektiv och individanpassad.

Generellt uttrycker män mer pessimistiska synpunkter kring framtiden för vård och omsorg. Många förväntar sig att vården kommer att bli sämre, med färre resurser, längre vårdköer och mindre personlig omsorg.

Ekonomiska nedskärningar och privat vård

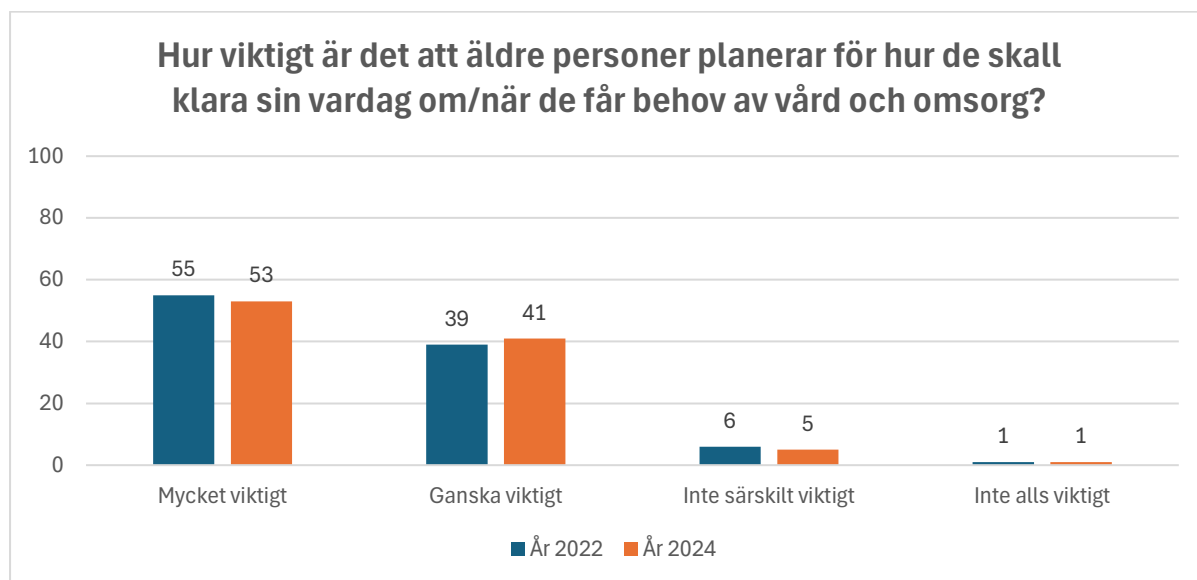
Männerna uttrycker ofta oro för att vården kommer att bli sämre på grund av ekonomiska nedskärningar och brist på resurser. Flera tror att privat vård kommer att spela en större roll, vilket kan skapa ojämlikheter där de med pengar får bättre vård.

Ökat individansvar

Flera män tror att vården i framtiden kommer att lägga ett större ansvar på individen och de anhöriga. De ser att vården kommer att behöva kompletteras med egenvård och anhörigstöd på grund av brist på personal och resurser.

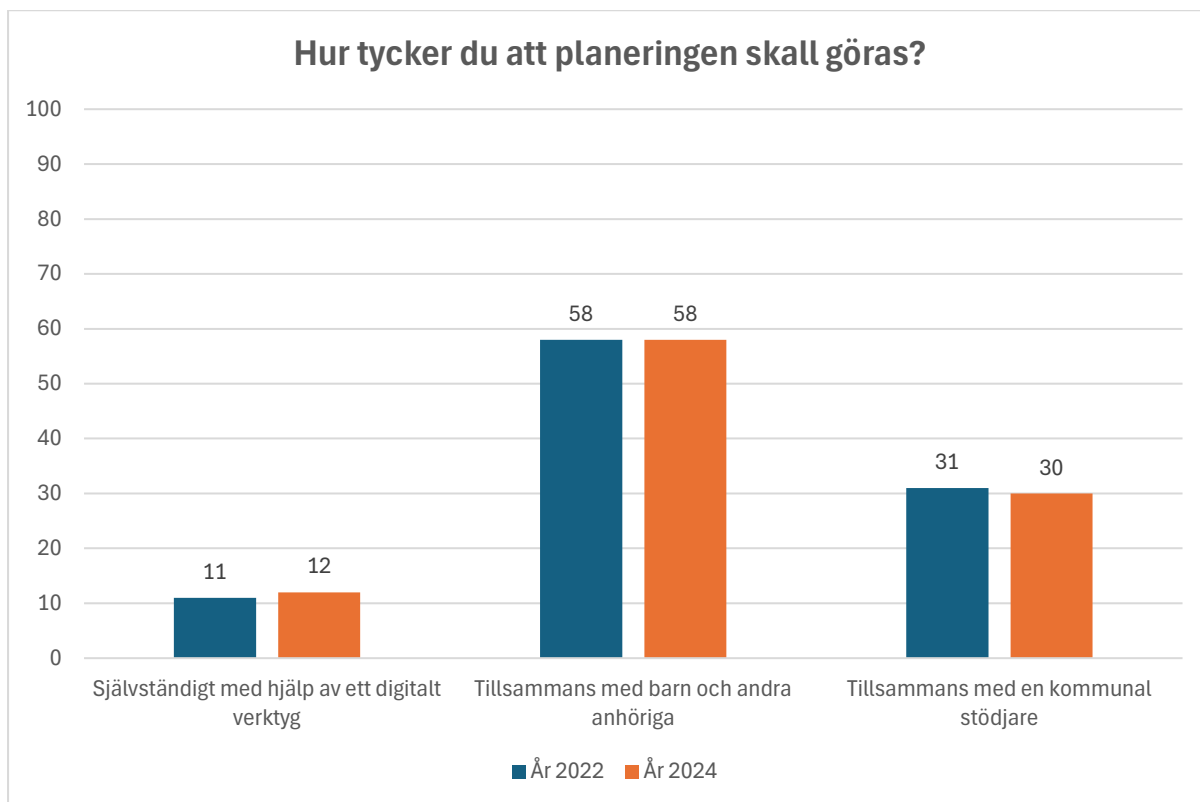
Planering för behov av vård- och omsorg

Nästan alla som svarat på enkäten i Eskilstuna (94%) anser att det är mycket eller ganska viktigt att äldre planerar för hur de skall klara sin vardag om eller när de får behov av vård och omsorg, resultaten är oförändrade i en jämförelse med 2022, (Figur 22). Mer än hälften av deltagarna (53%) anser att det är mycket viktigt.

Figur 22

Deltagarna tog också ställning till tre alternativ för hur planeringen kan gå till. En majoritet (58%) tycker att de äldre skall planera sitt vård- och omsorgsbehov tillsammans med barn och andra anhöriga, andra alternativ är att denna planering görs tillsammans med en kommunal stödjare (30%) eller att det görs självständigt med ett digitalt verktyg (12%). Svartsbilden här är i princip samma som vid undersökningen år 2022 (Figur 23). Det finns inga samband mellan boendeform och utbildningsnivå om hur deltagarna svarat i dessa två frågor.

Figur 23

Diskussion och reflektioner

Diskussionsavsnittet inleds med ett fokus på resultat som redovisas i rapporten och kopplas samman med målbilden: Framtidens vård och omsorg 2035. Vård- och omsorgsnämndens strategiska utvecklingsplan för perioden 2024–2027 med utblick mot 2035 (härefter Strategisk utvecklingsplan). Därefter följer några reflektioner om metoden som används. I slutet finns några avslutande reflektioner baserade på resultaten från enkäten 2024 i relation till Strategiska utvecklingsplanen.

Demografisk utveckling

- Den demografiska utvecklingen med en ökande andel äldre invånare i Eskilstuna och de utmaningar detta innebär för vård och omsorg år 2039.
- Översikt av resultaten utifrån de centrala frågorna om: självständighet, teknikens roll, anhörigstöd, frivilligarbete och personalförsörjning.

Den demografiska utvecklingen i Eskilstuna precis som Sverige i stort (även Norden och Europa) pekar mot en betydande ökning av äldre invånare fram till 2039, vilket kommer att ställa stora krav på vård- och omsorgstjänsterna. Detta problem pekas särskilt ut i kommunens Strategiska utvecklingsplan för vård och omsorg, som framhåller att kommunen måste förändra och förbättra sina verksamheter för att säkerställa att vården är hållbar och effektiv. Ett av de

centrala målen i planen är att öka invånarnas självständighet och fördröja behovet av omsorg genom teknisk utveckling och rehabiliteringsinsatser, något som också efterfrågas i enkäten från 2024. Genom att främja *självständighetslitteracitet* kan kommunen bidra till att minska behov av vård och omsorg och skapa en mer hållbar omsorgsmodell. Självständighetslitteracitet innebär ett förebyggande arbete som stärker individens självbestämmande och livskvalitet. Det handlar om att utbilda och informera om hur man kan anpassa sitt hem, från små justeringar till större åtgärder som byte till mer tillgängligt boende. Det innebär också att lära sig använda tekniska hjälpmedel och att navigera i de sociala och vårdrelaterade systemet.

För att hantera de långsiktiga utmaningarna med personalförsörjning behöver Eskilstuna kommun fortsätta att satsa på välfärdsteknik, men också stärka anhörigstöd och samarbetet med civilsamhället och frivilligorganisationer. Genom att integrera frivilliga i vårdsystemet kan kommunen bygga en mer hållbar och resilient omsorgsstruktur, där frivilliga avlastar professionell vårdpersonal och bidrar till att förbättra invånarnas livskvalitet. För att detta ska bli verklighet krävs dock investeringar i utbildning, samordning och strukturellt stöd för frivilligorganisationer.

Viktiga faktorer för framtidens vård och omsorg

- Sambandet mellan självständighet och teknisk utveckling; invånarnas positiva inställning till hjälpmedel som gör att de klarar sig själva

Självständighet

Den fördjupade analysen av enkäten från 2024 visar att en överväldigande majoritet av enkärdeltagarna (94 %), oavsett ålder eller bakgrund, anser att det är viktigt att bibehålla sin självständighet, så länge som möjligt. Detta resultat är helt i linje med den Strategiska utvecklingsplanen som har som mål att stödja självständiga liv genom proaktiva insatser, ökad användning av välfärdsteknik och fokus på rehabilitering.

Denna önskan om självständighet är nära knuten till en positiv inställning till tekniska hjälpmedel som ett verktyg för att uppnå detta mål. Rapporten visar att 60 procent av invånarna föredrar hjälpmedel och teknik framför personlig hjälp från vårdpersonal eller anhöriga, vilket understryker teknikens avgörande roll i framtidens vård och omsorg. Å andra sidan visar resultaten att drygt fyra av tio deltagare föredrar att få stöd av kommuns personal vid aktiviteter som redan idag skulle kunna utföras med hjälp av teknik eller t.ex. frivilligsektorn. Exempel på dessa är städning och hushållsarbete, tillsyn natttid, resor inom Eskilstuna, mathållning och hjälp med läkemedel. Detta resultat speglar högst troligt en brist på kunskap och kännedom om

vad som kan erbjudas vad gäller dessa tjänster som kan utföras med tekniska hjälpmedel eller med stöd från frivilligsektorn.

Sammanfattningsvis är det tydligt att invånarna i Eskilstuna har en stark önskan att bibehålla självständighet, vilket kan understödjas av tekniska hjälpmedel. För att säkerställa att tekniken används på rätt sätt är det dock avgörande att kommunen satsar på utbildning och allmän orientering hos invånarna. Genom att göra detta kan Eskilstuna både möta de växande vårdbehoven, stärka invånarnas självständighetslitteracitet och samtidigt förbättra livskvaliteten hos invånare. En central fråga för framtidens vård och omsorg i Eskilstuna är invånarnas starka önskan att bibehålla sin självständighet så långt som möjligt.

Sambandet mellan självständighet och teknisk utveckling

Teknisk utveckling, särskilt välfärdsteknik, ses som en nyckelfaktor för att upprätthålla självständighet bland Eskilstunas äldre invånare. Resultaten visar på en tilltro att den tekniska utvecklingen, i form av hjälpmedel och digitala lösningar, gör det möjligt att klara sig själva i vardagen på ett sätt som minimerar beroendet av andra människor. Denna positiva attityd framgår tydligt i undersökningen, där en överväldigande majoritet (89 %) anser att tekniska hjälpmedel är ett viktigt verktyg för att behålla självständighet. Detta överensstämmer med Eskilstuna kommuns Strategiska utvecklingsplan, som betonar teknikens centrala roll i att fördröja behovet av vård och omsorg.

Dessa resultat innebär frågor om Eskilstuna kommun behöver öka investeringarna i välfärdsteknik, både för att möta invånarnas önskan och för att hantera den förväntade personalbristen inom vård- och omsorgssektorn? I synnerhet framkommer att yngre deltagare är ännu mer benägna att använda teknik som stöd, vilket pekar på en långsiktig trend där tekniska hjälpmedel kommer att spela en allt större roll. Samtidigt som de äldre invånarna är mindre är mindre benägna till att vilja få stöd via teknik, vilket kan innebära att det finns behov av extra stöd till teknisk mognad.

Den Strategiska utvecklingsplanen betonar behovet av att stödja invånarnas självständighet genom ökad digital inkludering och utbildning. Detta kan ske genom att erbjuda lättillgängliga utbildningsprogram som hjälper äldre att bekanta sig med och använda de tekniska hjälpmedel som finns tillgängliga. Det är också viktigt att säkerställa att tekniken är anpassad efter användarnas förmågor och behov, så att den upplevs som intuitiv och användarvänlig. Här kan tillsyn nattetid vara ett exempel, hälften av deltagarna i enkäten vill ha detta från kommunens personal, det vill säga att någon kommer hem till dig och kontrollerar hur du sover. Hur kan man motivera äldre till att digital tillsyn är ett bättre alternativ? Här finns ett utbildningsbehov

till allmänheten, att arbeta vidare med. Dessutom kan det vara värdefullt att ytterligare utveckla erbjudande/verksamheter för support av digitala tjänster som komplement till exempel det i Eskilstuna kommun befintliga Stödet och DigidelCentrum. Vidare kan det finnas möjligheter att ännu mer samarbeta med civilsamhället och frivilligorganisationer för att erbjuda stöd och vägledning i teknikanvändning, kanske som en mobil service?

För att överbrygga det digitala utanförskapet är det också viktigt att utbildningsinsatser är tillgängliga för alla invånare, oavsett teknisk förkunskap. Det kan ske genom att kommunen tillhandahåller användarvänliga gränssnitt och erbjuder teknisk support via lokala samhällscenter, bibliotek eller vårdcentraler.

Kommunen kan också arbeta proaktivt genom att skapa informationskampanjer och demonstrationer av tekniska hjälpmedel i lokala samhällscentra, vårdcentraler och digitala plattformar. Dessa initiativ kan bidra till att minska det digitala utanförskapet och uppmuntra fler invånare att ta steget mot en mer självständig vardag med stöd av teknik. Här finns redan nu pågående proaktivt arbete på individuell nivå. Ett exempel är när hemtjänst introduceras till nya brukare, vid inhämtande av livsberättelse, finns rutin att informera om digitalt hjälpmedel som kan vara aktuella för framtida behov.

För att uppnå en ökad digital mognad hos invånarna behöver kommunen generellt, inte nödvändigtvis inom ramen för Vård – och omsorgsförvaltningen uppdrag, att arbeta ännu mer proaktivt med att säkerställa att tekniken är tillgänglig och användarvänlig, särskilt för äldre och personer med funktionshinder. Det är också viktigt att anpassa utbildningsinsatserna efter olika målgruppers förmågor och behov, så att alla invånare – oavsett ålder eller tekniska färdigheter – kan känna sig bekväma med att använda de digitala verktyg och tekniska hjälpmedel som finns att tillgå.

Boendeformer och självständighet

- Invånarnas preferens att bo kvar i sina egna hem och att använda tekniska lösningar för att stödja självständighet

En tydlig trend i enkäten 2024, är att en stor majoritet av Eskilstunas invånare vill bo kvar i sina egna hem även när deras vårdbehov ökar. Över 87 procent av de tillfrågade uttrycker en önskan att få den hjälp de behöver i hemmet, snarare än att flytta till ett vårdboende. Denna preferens återspeglar invånarnas starka vilja att upprätthålla sitt oberoende och sin livskvalitet, vilket också innebär att de är positiva till att använda tekniska lösningar och hjälpmedel som kan stödja deras självständighet i vardagen.

Tekniska hjälpmedel, såsom digitala övervakningssystem, automatiserade larm, och medicinhanteringsverktyg, ses som viktiga resurser för att möjliggöra självständigt boende. En majoritet av deltagarna anser att dessa lösningar inte bara förbättrar deras förmåga att klara sig själva, utan även kan förlänga tiden de kan bo kvar i sina egna hem utan att vara beroende av vårdpersonal eller anhöriga. Detta resonemang ligger i linje med Eskilstuna kommuns Strategiska utvecklingsplan, som understryker behovet av att öka användningen av välfärdsteknik för att fördröja behovet av omsorg och stödja självständiga liv.

Personalbrist och rekrytering

Både enkätresultaten från 2024 och Strategiska utvecklingsplanen belyser en förväntad framtida brist på vårdpersonal. En majoritet av deltagarna i enkäten tvivlar på att Eskilstuna kommer att ha tillräckligt med personal för att möta deras vårdbehov 2039. Den strategiska utvecklingsplanen framhåller vikten av att rekrytera och utbilda vårdpersonal, samtidigt som arbetsmiljön förbättras för att göra vård- och omsorgsykten mer attraktiva. Ett viktigt fokus är också att samverka med andra aktörer, som Region Sörmland och utbildningsinstitutioner, för att säkerställa att framtidens vård är kompetent och hållbar.

Anhörigstöd

- Deltagarnas förväntningar på stöd från anhöriga och hur många timmar per vecka de tror att deras anhöriga kan bidra med.
- Yngre deltagare förväntar sig oftare mindre stöd från anhöriga medan äldre invånare kan vara mer villiga att bidra med anhörigvård.

Med en åldrande befolkning är anhörigstöd en annan kritisk fråga. Resultaten från enkäten visar att många förlitar sig på stöd från anhöriga, men det finns också en växande preferens för professionell vård framför att lägga bördan på familjen.

Förväntningar på anhörigstöd

Enkätresultaten visar att deltagarnas förväntningar på stöd från anhöriga varierar kraftigt. Bland de som deltog i undersökningen uppskattade många att anhöriga kunde bidra med ett visst antal timmar per vecka, men det fanns en klar uppdelning mellan olika åldersgrupper. Yngre individer, särskilt de mellan 18 och 30 år, förväntar sig betydligt mindre stöd från sina anhöriga i framtiden. Denna grupp tror ofta att deras anhöriga bara kommer att kunna bidra med några få timmar per vecka.

Däremot visar äldre invånare, särskilt de över 65 år, en större vilja att ge stöd och hjälp till sina närstående. De är också mer benägna att själva förvänta sig att bidra med fler timmar om de skulle vårda någon närstående. Detta kan spegla olika generationsperspektiv på familjeansvar,

där äldre generationer traditionellt har sett det som en självklarhet att ta hand om sina nära, medan yngre generationer är mer benägna att förlita sig på professionella vårdtjänster.

Skillnaden i förväntningar på anhörigstöd kan också kopplas till samhällsförändringar. Yngre generationer växer upp i en tid där yrkesliv och privatliv ofta kolliderar, och där den tid som kan avsättas för att vårda anhöriga minskar. I enkäten från 2024 uttryckte flera yngre deltagare att de inte tror att deras familj kommer att ha tid eller kapacitet att ta hand om dem när de blir äldre. Å andra sidan är äldre generationer, som ofta redan har varit involverade i vård av sina egna föräldrar eller närstående, mer benägna att tro att de kan bistå med hjälp.

Den Strategiska utvecklingsplanen betonar vikten av att inkludera anhöriga i vård- och omsorgsprocessen, men påtalar också att det finns begränsningar för hur mycket anhöriga kan bidra. Den Strategiska utvecklingsplanen förespråkar att kommunen erbjuder ett tydligt stöd till de anhöriga som vill och kan bidra, exempelvis genom att erbjuda avlastningsmöjligheter och utbildning.

Frivilligarbetare och civilsektorn som komplement till offentlig vård

- Civilsektorn och frivilligorganisationer kan bidra till att möta framtida behov inom äldreomsorgen. Vad krävs för att öka förtroendet för frivilligorganisationer?
- Möjligheten att utbilda frivilliga inom vissa vårdområden och skapa strukturer för att säkerställa deras roll som en värdefull resurs.

Frivilligsektorn spelar än så länge en begränsad roll, men den Strategiska utvecklingsplanen poängterar vikten av att utveckla partnerskap med civilsamhället för att skapa en mer robust vård- och omsorgsstruktur. Här finns möjligheter att satsa på frivilligarbetare och frivilligorganisationer som komplement till den offentliga vården.

Frivilligarbetare inom äldreomsorgen

En viktig komponent för att hantera den ökande efterfrågan på vård är att stärka frivilligarbetet inom äldreomsorgen. Enligt enkäten från 2024 föredrar dock en mycket liten andel av deltagarna att få stöd från frivilligorganisationer eller volontärer. Endast 1 procent ser frivilliga som en primärkälla för vård och omsorg. Denna låga siffra kan delvis bero på en upplevd brist på kompetens och tillit till frivilligorganisationernas kapacitet. Ett annat alternativ kan vara att man inte fullt ut ser vilken roll som dessa organisationer skulle kunna ha i vård och omsorg. Det finns en liten andel som kan tänka sig att få stöd av frivilligorganisationer eller volontärer i olika aktiviteter, så som träffar och sociala aktiviteter (15%), städning och hushållsarbete (10%), resor inom Eskilstuna (7%) eller mathållning (6%).

Frivilligorganisationer och civilsamhället kan komma att ha en betydande roll för att möta framtida utmaningar inom äldreomsorgen i Eskilstuna. Med en växande äldre befolkning och en förväntad personalbrist blir frivilligas roll allt viktigare för att avlasta både anhöriga och vårdpersonal. Satsningar på civilsamhället kan bidra till en mer hållbar vårdstruktur.

För att frivilliga ska spela en större roll i äldreomsorgen krävs strukturella satsningar och ökat förtroende. Den Strategiska utvecklingsplanen lyfter fram civilsamhället som en viktig partner för att skapa ett hållbart vårdssystem. Frivilliga kan bistå med uppgifter som socialt stöd och ledsagning, vilket frigör tid för vårdpersonalen att fokusera på medicinska uppgifter och omvårdnad. För att öka tilliten till frivilligarbetet bör frivilligas roll tydliggöras genom utbildning inom specifika vårdområden, vilket gör dem till en mer pålitlig resurs.

Det är också viktigt att skapa strukturer som säkerställer frivilligas kompetens och integrerar dem i planering och utveckling av framtiden vård och omsorg. Genom formella utbildningsprogram och samarbete med vårdpersonal kan frivilligas arbete bli mer synligt och effektivt, vilket även minskar risken för överbelastning. Kan det vara en möjlig väg att kommunen utvecklar långsiktiga partnerskap med frivilligorganisationer och ger dem organisatoriskt och finansiellt stöd för att stärka deras roll i vårdssystemet?

Samarbeten med utbildningsinstitutioner, som Mälardalens universitet, kan också bidra till att utveckla kompetens och nya vårdmodeller som inkluderar frivilligsektorn. Här finns redan idag samarbeten med både Samhällskontraktet och Centrum för Välfärdsförändring. Genom att bygga starka relationer mellan frivilliga och vårdgivare kan Eskilstuna skapa ett mer resiliert och inkluderande vårdssystem, där frivilliga ses som en del av omsorgen. Detta skulle avlasta vårdpersonalen och skapa bättre tillgång till vård för alla invånare

Utmaningar för personalförsörjning inom vård och omsorg år 2039

Eskilstuna står inför en utmaning vad gäller personalförsörjningen inom vård och omsorg fram till år 2039. Den demografiska utvecklingen, med en snabbt åldrande befolkning och en minskande andel personer i arbetsför ålder, innebär enligt prognoser att behovet av vård- och omsorgspersonal kommer att överstiga tillgången. Enligt analysen av enkäten från 2024 är det tydligt att en stor andel av invånarna tvivlar på att Eskilstuna kommer att ha tillräcklig vårdpersonal för att möta behoven i framtiden. Detta skapar en oro hos invånarna och sätter press på kommunen att hitta innovativa lösningar för att säkerställa en hållbar vårdstruktur.

I Strategiska utvecklingsplanen för vård och omsorg 2024–2027 lyfts behovet av att öka effektiviteten i vården och skapa nya arbetssätt, där tekniska lösningar och välfärdsteknik är centrala. Men även med dessa satsningar kvarstår personalbristen som en avgörande utmaning. Eskilstuna måste därför utforska ytterligare strategier för att möta den framtida efterfrågan på vård och omsorg.

Metodologiska reflektioner

Avsnittet diskuterar de metodologiska aspekterna, låg svarsfrekvens, representativitet och teknikoptimism och undersökningens generaliserbarhet.

Låg svarsfrekvens

En av de största metodologiska utmaningarna i den genomförda undersökningen är den låga svarsfrekvensen. Av de 6 968 utskickade enkäterna besvarades endast 1 021, vilket innebär en svarsfrekvens på cirka 15 procent. En så låg svarsfrekvens kan ha en påverkan på studiens resultat och deras generaliserbarhet. Det finns en risk att de som valt att svara skiljer sig från den övriga befolkningen, vilket kan skapa en snedvridning i resultaten. Ett vanligt fenomen vid låg svarsfrekvens är att personer som är särskilt engagerade i frågorna tenderar att svara i högre utsträckning än andra, vilket kan påverka slutsatserna (Dillman et al., 2014). I rapportens demografiska analys noteras att deltagarna var relativt jämnt fördelade över kön och ålder, men andra faktorer som utbildning och boendeform kan ha påverkat vilka som valde att svara. Sammanfattningsvis gör låg svarsfrekvens att resultatens tillförlitlighet kan ifrågasättas, särskilt när det gäller att dra bredare slutsatser i ett nationellt sammanhang utifrån befolkningens inställning och framtidssyn.

Representativitet

En av de största utmaningarna med en låg svarsfrekvens är frågan om representativitet. I den aktuella undersökningen svarade endast 15 procent av de tillfrågade, vilket väcker osäkerhet om huruvida de svarande utgör ett representativt urval av Eskilstunas invånare. Detta är särskilt viktigt då undersökningen bygger på ett slumpmässigt urval från befolkningsregistret, där syftet är att få en bred bild av kommunens olika ålders- och socioekonomiska grupper. En låg svarsfrekvens innebär att vissa grupper, exempelvis yngre individer eller personer med lägre teknisk förmåga, kan vara underrepresenterade. Demografiska data från rapporten visar att undersökningen innehåller ett relativt balanserat urval när det gäller ålders- och könsfördelning, men kvinnor tenderar att ha något högre utbildningsnivå än män, vilket kan påverka utfallet i frågor som rör tekniska lösningar. Om specifika grupper, till exempel äldre eller yngre invånare, har varit över- eller underrepresenterade, kan detta påverka resultatens

giltighet och kräva försiktighet vid tolkningen. Det är också viktigt att överväga huruvida olika socioekonomiska grupperna är proportionerligt representerade i svaren. Data om boendeform kan i viss mån spegla att det i undersökningen, här visade data att boendeformerna i undersökningen ligger nära rikssnittet. Det som avviker är att 51 procent av de deltagarna bor i villa, radhus eller jordbruksfastighet. Det är en högre andel i jämförelse med rikssnittet som visar att den vanligaste boendeformen (SCB, 2023) är småhus med äganderätt, 40 procent av hushållen, följt av flerbostadshus med hyresrätt, 29 procent, och flerbostadshus med bostadsrätt, 21 procent (SCB, 2023). Andelen som uppgett att de bor i bostadsrättslägenhet (18 %) eller i hyreslägenhet (30 %) är lika stora som för riket. Kvinnor och män har uppgett liknande andelar för bostadssituation.

I årets undersökning ställdes även en fråga om vilken etnisk bakgrund som deltagarna identifierade sig med. Vi kategoriserade svarsalternativen till svensk, nordisk och utanför Norden (europeisk, icke europeiskt och annat), eftersom de tre senaste kategorierna hade få svarade. Frågan om representativitet är särskilt viktig att diskutera med hänsyn till etnisk bakgrund i den genomförda undersökningen. Enligt resultaten identifierade sig 84 procent som svenska, 6 procent som nordiska, och 10 procent som kom från resten av världen. Detta skiljer sig något från den nationella statistiken, där 20 procent av befolkningen är utlandsfödda (SCB, 2023). Denna diskrepans kan ha betydelse för studiens generaliserbarhet, särskilt när det gäller att representera mångfalden inom Eskilstuna.

Eftersom andelen deltagare med utomnordiskt ursprung är lägre än andelen utlandsfödda i riket, kan det finnas en risk att undersökningen inte helt fångar upp erfarenheter och perspektiv från personer med annan etnisk bakgrund. Detta kan påverka hur man förstår olika gruppers behov och förväntningar inom vård och omsorg, särskilt eftersom forskning (se t.ex. Favour et al., 2024) visar att kulturell bakgrund kan påverka hur man ser på vårdtjänster och stöd från samhället.

Samtidigt visar undersökningen på en skillnad mellan åldersgrupper, där den yngsta gruppen har en högre andel deltagare med nordiskt eller utomnordiskt ursprung (23 %), medan den äldsta gruppen har en högre andel med svenskt ursprung (90 %). Detta återspeglar den demografiska förändring som sker i befolkningen, där yngre generationer i högre grad har utländsk bakgrund. Dessa skillnader kan ge en mer nyanserad förståelse för hur etnisk mångfald påverkar vård- och omsorgsbehoven i framtiden.

För att stärka representativiteten och säkerställa att resultaten bättre speglar hela Eskilstunas befolkning, skulle framtida undersökningar kunna fokusera mer på att öka deltagandet från

grupper med utländsk bakgrund. Detta kan göras genom att använda mångspråkiga enkäter, kulturanpassade informationskampanjer och riktade insatser för att nå dessa grupper.

En annan aspekt på frågan om representativitet är att det är få deltagare i enkätundersökningen som får hjälp från kommunen i form av hemtjänst och eller hemsjukvård (1 %), eller att de bor på särskilt boende (2 %). Detta visar på att deltagaren i undersökningen inte kan sägas att representera dessa grupper då de är få personer i datamaterialet.

Teknikoptimism

Ett annat metodologiskt övervägande gäller den teknikoptimism som återspeglas i svaren. En stor andel av deltagarna uttryckte positiv inställning gentemot tekniska hjälpmedel och digitala lösningar som en del av vården och omsorgen. Denna teknikoptimism kan dock delvis spegla vilka som har valt att svara på enkäten, snarare än ett bredare samhällsperspektiv. Om de som är mer benägna att acceptera och använda ny teknik har varit överrepresenterade bland deltagarna, kan detta ha lett till en snedvridning där teknikens roll i vården framstår som mer accepterad än vad som faktiskt är fallet i hela befolkningen. Teknikoptimismen i enkäten kan spegla en selektiv syn, där deltagare som redan är positiva till tekniska lösningar har varit mer benägna att svara. Detta innebär en risk för snedvridning, vilket kan göra att tekniken framstår som mer accepterad än vad den är hos hela befolkningen. Detta belyses i forskning t.ex. Danaher (2022) resonerar om hur teknikoptimism måste balanseras mot realistiska bedömningar av teknikens gränser och potentiella negativa effekter, vilket också bör övervägas vid tolkningen av undersökningens resultat.

Generaliserbarhet

En central fråga i undersökningens trovärdighet är huruvida resultaten kan anses vara generaliserbara för hela befolkningen i Eskilstuna. Med tanke på den låga svarsfrekvensen på endast 15 procent är det med försiktighet resultaten kan överföras till en bredare kontext. En låg svarsfrekvens innebär att endast en liten och potentiellt icke-representativ del av befolkningen har bidragit till undersökningen. Detta skapar en risk för att de åsikter och erfarenheter som presenteras inte fullt ut speglar hela befolkningens attityder och upplevelser, utan snarare de som var mest motiverade att delta i studien (Dillman et al., 2014).

Demografisk fördelning och dess påverkan på generaliserbarheten

Undersökningens demografiska analys visar en viss balans i köns- och åldersfördelning bland deltagarna, vilket kan tyda på att vissa aspekter av urvalet är representativa. Dock förekommer det avvikelser inom andra viktiga variabler, såsom utbildningsnivå, boendeform och etnisk bakgrund. Till exempel visar data att personer som bor i villa, radhus eller jordbruksfastighet

är överrepresenterade jämfört med nationella genomsnittet. Dessutom är andelen personer med utländsk bakgrund i studien lägre än i befolkningen i stort, vilket innebär att vissa perspektiv och erfarenheter riskerar att förbises. Detta gör att generaliserbarheten blir begränsad, särskilt när det gäller att dra slutsatser om mångfaldsaspekter och hur olika boendeformer påverkar invånarnas attityder till vård och omsorg.

Specifika grupper och deras representation

Det faktum att vissa grupper är underrepresenterade i studien, exempelvis personer som får kommunalt stöd i form av hemtjänst eller hemsjukvård, påverkar också generaliserbarheten. Endast 1 procent av deltagarna får sådant stöd, vilket innebär att undersökningen inte kan anses spegla deras erfarenheter och behov på ett tillförlitligt sätt. Därmed kan slutsatserna kring vård- och omsorgsfrågor vara missvisande om man försöker applicera dem på hela befolkningen.

Teknikoptimism och dess inverkan på generaliserbarheten

Teknikoptimism är ytterligare en faktor som kan begränsa studiens generaliserbarhet. Det är möjligt att de som valde att delta i undersökningen är mer teknikvänliga än befolkningen i stort, vilket innebär att resultaten kanske överdriver acceptansen för tekniska lösningar inom vård och omsorg. Därmed finns en risk att studiens resultat inte återspeglar en bredare, mer nyanserad inställning till teknik i samhället.

Sammanfattningsvis indikerar flera metodologiska aspekter att undersökningens generaliserbarhet är begränsad. Den låga svarsfrekvensen, obalansen i vissa demografiska faktorer och överrepresentationen av teknikoptimism gör att resultaten inte fullt ut kan anses vara representativa för hela Eskilstunas befolkning. För att förbättra generaliserbarheten i framtida studier bör särskilda insatser göras för att inkludera ett bredare och mer representativt urval, vilket skulle säkerställa att resultaten bättre speglar hela befolkningens attityder, erfarenheter och behov.

Avslutande reflektioner

Eskilstuna står inför stora utmaningar inom vård och omsorg, särskilt med tanke på en åldrande befolkning och den förväntade bristen på vårdpersonal. För att möta dessa utmaningar och skapa en hållbar framtid krävs en omfattande strategi som kombinerar tekniska lösningar, frivilligorganisationer, civilsamhället och anhörigstöd.

Resultaten från enkätundersökningen 2024 visar att Eskilstuna är på rätt väg i sitt arbete mot en hållbar vård och omsorg, vilket bekräftas i den Strategiska utvecklingsplanen.

Enkätundersökningen visar att 60 procent av deltagarna föredrar att använda tekniska hjälpmedel för att bibehålla självständighet i vardagen, och att hela 94 procent anser att det är mycket viktigt att kunna klara sig själv utan att vara beroende av andra. Detta stödjer kommunens satsning på att främja självständighetslitteracitet och tekniska innovationer inom vård och omsorg. Dessutom framgår det att invånarna har en stark vilja att bo kvar i sina egna hem och att teknologiska lösningar kan hjälpa dem att göra detta, vilket ligger i linje med Eskilstunas vision om att skapa ett mer hållbart omsorgssystem. Samtidigt visar undersökningen att det finns en viss skepsis mot frivilligorganisationer, med endast 1 procent av deltagarna som föredrar hjälp från dessa. Detta understryker behovet av att ytterligare stärka frivilligsektorn och integrera den i den formella vårdplaneringen. Resultaten belyser också utmaningar kring framtida personalförsörjning, där 66 procent av deltagarna uttrycker tvivel om kommunens förmåga att rekrytera tillräckligt med vårdpersonal år 2039. Detta resultat betonar vikten av samverkan mellan olika aktörer och fortsatt utveckling av digitala lösningar för att möta framtidens behov. I linje med den Strategiska utvecklingsplanen är Eskilstuna redan på god väg att möta dessa utmaningar. Denna plan betonar vikten av fyra viktiga skiften för att skapa en hållbar vård- och omsorgsstruktur:

- Från utförare till samhällsbyggare: Genom att gå från att enbart vara en vårdgivare till att agera som en samhällsbyggare skapar Eskilstuna proaktiva lösningar i samarbete med olika aktörer. Detta innebär att kommunen arbetar för att stödja invånarna i att ta ansvar för sin egen hälsa och livskvalitet, vilket minskar behovet av vård och omsorg i ett tidigt skede.
- Från ensamarbete till gränsöverskridande samarbete: Ett skifte mot gränsöverskridande samarbete möjliggör ett mer effektivt och holistiskt tillvägagångssätt. Genom att inkludera invånare som aktiva deltagare och arbeta tvärprofessionellt med andra aktörer inom samhället, skapas förutsättningar för en mer personcentrerad och sammanhängande vård.
- Från passiv mottagare till aktiv medskapare: Eskilstuna strävar efter att stödja invånarna att bli aktiva medskapare av sin egen vård. Detta uppnås genom att främja självständighetslitteracitet, som bland annat innebär att ge invånarna ges stöd och kunskap att använda digitala lösningar och välfärdsteknik för att själva ta kontroll över sin hälsa och möjligheter till förlängt självständigt liv.
- Från hjälpare till möjliggörare: I Eskilstuna ses medarbetarna som möjliggörare snarare än hjälpare. Genom att arbeta med individens mål och förutsättningar i fokus, tillsammans med en flexibel och tillitsbaserad styrning, kan medarbetarna bidra till att

invånarna uppnår sina livsmål.

Dessa strategiska skiften visar att Eskilstuna redan arbetar aktivt för att skapa en hållbar och inkluderande vård- och omsorgsmodell. Genom att implementera tekniska lösningar, stärka frivilligsektorn, främja självständighetslitteracitet och bygga starka partnerskap med civilsamhället, privata aktörer och utbildningsinstitutioner, tar Eskilstuna stora steg mot att möta framtidens utmaningar.

För enkätundersökningen som skall genomföras 2026 bör åtgärder göras för att öka svarsfrekvensen i enkätundersökningen.

Referenser

- Danaher, J. Techno-optimism: an Analysis, an Evaluation and a Modest Defence. *Philos. Technol.* 35, 54 (2022). <https://doi.org/10.1007/s13347-022-00550-2>
- Dillman, D. A., Smyth, J. D., & Christian, L. M. (2014). *Internet, phone, mail, and mixed-mode surveys: The tailored design method*. John Wiley & Sons.
- Favour, O., Potter, K., & Lucas, D. (2024). Understanding the Impact of Cultural Competence in Transcultural Nursing Practice: Strategies, Challenges, and Opportunities. *SSRN*, peer reviewed pre-print. [ssrn_id4739639_code6466946.pdf \(elsevier-ssrn-document-store-prod.s3.amazonaws.com\)](https://ssrn.com/abstract/5473963)
- SCB, 2022. Statistikmyndigheten. *Utbildningsnivån i Sverige*. <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/utbildning-jobb-och-pengar/utbildningsnivan-i-sverige/>
- SCB, 2023. Statistikmyndigheten. *Boende i Sverige*. <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/manniskorna-i-sverige/boende-i-sverige/>
- Eskilstunaenkäten. Framtidens vård och omsorg 2022. [Enkät 2022](#)